

VANHOILLISLESTADIOLAISNAISTEN KOKEMUKSIA
PARISUHDEVÄKIVALLASTA IRTAUTUMISESTA

Pro gradu –tutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto, Kokkolan
yliopistokeskus Chydenius
Syksy 2010
Kaisa Putila

TIIVISTELMÄ

”Vanhoillislestadiolaisnaisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta irtautumisesta”

Kaisa Putila

Sosiaalityö

Pro gradu –tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Ohjaajat: Sirkka Alho-Konu ja Aila-Leena Matthies

Syksy 2010

Sivumäärä: 73+liitteet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on analysoida, miten vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvat naiset ovat kokeneet uskonnon ja yhteisön merkityksen heidän irtautumisprosessissaan parisuhdeväkivallasta. Parisuhdeväkivalta on sosiaalinen ongelma, josta on yhteiskunnassamme tehty tutkimuksia, mutta yhteisön ja uskonnollisuuden merkitystä selviytymisprosessissa ei ole tutkittu. Tutkin myös naisten kokemuksia virallisesta avusta ja tuesta.

Tutkimukseni on laadullinen fenomenologinen tutkimus, jonka aineisto koostuu kahdesta ryhmähaastattelusta. Ryhmäkeskusteluihin osallistui neljä naista ja ne toteutettiin teema- ja syvähaastattelun menetelmillä. Aineiston analyysitapa on teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa käytetään abduktiivista päättelylogiikkaa. Tutkimukseni teoriatausta muodostuu vanhoillislestadiolaisuudesta ja parisuhdeväkivallasta.

Tutkimukseni tuloksista voidaan päätellä, että vanhoillislestadiolaisten naisten irtautumisprosessi parisuhdeväkivallasta koostuu kahden päällekkäisen prosessin läpikäymisestä. Naisilla on irtautuminen ja selviytymisprosessi parisuhdeväkivallasta ja sen lisäksi he joutuvat miettimään suhdettaan vanhoillislestadiolaiseen yhteisöön ja uskontoon. Väkivaltaisen parisuhteen aikana naiset kokivat, että muun muassa anteeksiantamusta on käytetty väärin. Eroratkaisu oli vaikea, koska lestadiolainen yhteisö ja myös oma uskonvakaumus on eroamista vastaan. Eroratkaisu tuli lopulta, koska lasten tilanne vaati sitä. Lestadiolaisyhteisöstä naiset ovat kokeneet saavansa sekä tukea että esteitä selviytymiselleen. Pahinta on ollut eroratkaisun jälkeen naisten uskon kyseenalaistaminen ja juoruilu, joiden vuoksi naiset ovat joutuneet miettimään, kuuluvatko he enää lestadiolaisyhteisöön vai eivät. Voidaan todeta, että parisuhdeväkivalta loppui naisten eroratkaisuun, mutta hengellinen ja yhteisöllinen väkivalta jatkui tämän jälkeen lestadiolaisyhteisön joidenkin uskovaisien jäsenten taholta. Parisuhdeväkivallasta irtautumisen hinnaksi nousee toisen väkivallan lajin, henkisen ja hengellisen väkivallan kohtaaminen.

Viranomaisien antamasta avusta ja tuesta tutkimukseni naisilla on hyviä kokemuksia. Viranomaisilta toivotaan normaalia suhtautumista lestadiolaisiin ja lain painottamista ratkaisujen edessä.

Asiasanat: parisuhdeväkivalta, vanhoillislestadiolaisuus, yhteisö, sisällönanalyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 VANHOILLISLESTADIOLAISUUS	6
2.1 Naisen asema lestadiolaisuudessa	8
2.2 Lestadiolais- yhteisö	10
3 PARISUHDEVÄKIVALTA	13
3.1 Väkivallan selitysmallit	16
3.2 Väkivalta viranomaisnäkökulmasta	17
3.3 Selviytyminen	19
4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN	21
4.1 Tutkimusongelman määrittely ja rajaaminen	21
4.2 Tutkimusmenetelmät	23
4.3 Tutkimuksen aineisto ja analyysi	24
4.3.1 Ryhmäkeskustelut	25
4.3.2 Sisällönanalyysi	27
4.4 Tutkimuksen eettisyys	30
5 VÄKIVALTA JA USKO	32
6 IRTAUTUMINEN VÄKIVALLASTA	39
5.1 Ratkaisuja	39
5.2 Viranomaisapu	43
5.3 Tunteet	45
7 RATKAISUJEN JÄLKEEN	49
6.1 Yhteisön merkitys	49
6.2 Usko	55
6.3 Selviytyminen	58
8 TULOSTEN POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	61

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Vanhoillislestadiolaiset ovat uskonnollinen ryhmä, josta useimmilla on jonkinlainen mielikuva. Mielikuva voi liittyä suuriin perheisiin tai tiiviiseen uskonnolliseen yhteisöön. Julkisuudessa lestadiolaiset nousevat esiin muun muassa raskauden ehkäisykantansa tai televisiotuomun vuoksi. Lestadiolaisia voidaan pitää jopa tuomiohenkisinä, koska he eivät tunnusta oikeiksi uskoviksi kuin omaan ryhmäänsä kuuluvat (Ihonen 2003, 87). Yhteiskunnallisesti lestadiolaiset ovat suuri yhteisö, josta on noussut poliittisia ja yhteiskunnallisia vaikuttajia. Yhteisön uskonkäsitys ja elämäntavat saattavat poiketa valtaväestöstä ja se saattaa ajoin aiheuttaa keskustelua yhteiskunnan palvelujärjestelmissä. Kuinka kohdata väkivaltaa kokenut nainen hänen elämäntilanteessaan tarjoten parasta mahdollista apua ja samalla ottaa huomioon hänen vakaumuksensa ja siitä nousevat arvot?

Eurobarometri 2010 mukaan 38 prosenttia suomalaisista tuntee perhe- tai ystäväpiiristään naisen, joka on joutunut perheväkivallan uhriksi. Vastaava luku Euroopan Unionin alueella on 25 prosenttia. (Eurobarometri 2010, 24.) Sukupuoleen perustuva väkivalta on edelleen vakava ongelma. Tietoa tarvitaan enemmän, että väkivaltaa voitaisiin ehkäistä ja uhreja ja tekijöitä auttaa niin lähipiirissä kuin yhteiskunnan eri palvelujärjestelmissäkin.

Vanhoillislestadiolaiset ovat viime vuosina tuoneet esille näkökantaansa väkivaltaan. Väkivaltaa ei hyväksytä ja lakia on noudatettava tässäkin asiassa. Psykologi Eero Salin (2010) on kirjoittanut artikkelin perheväkivallasta uskovaisten yhteisössä Suomen Rauhanyhdistysten Keskusliiton julkaisemassa vuosikirjassa 2010. Salin kirjoittaa, että perheväkivalta koskettaa myös uskovaisten perheitä ja kehottaa puuttumaan perheväkivaltaan ja ottamaan asian puheeksi. Väkivallan tekijää ja uhria neuvotaan kääntymään ammattiauttajien puoleen väkivallan lopettamiseksi. (emt., 196—203.) Artikkelissa ei oteta kantaa siihen, ovatko avioero tai erillään asuminen mahdollisia tilanteen ratkaisemiseksi. Virallinen yhteisön kanta on, että aviokäskyn rikkominen on Jumalan tahdon vastaista (ks. Göös 2009, 44). Tämä saattaa parisuhdeväkivallasta kärsivät lestadiolaisnaiset hankalaan asemaan, koska miettiessään ratkaisukeinoja väkivaltaan, he joutuvat pohtimaan myös omia ajatuksiaan suhteessa uskonyhteisöönsä ja sen arvomaailmaan.

Oma mielenkiintoni lestadiolaisuuteen tulee työhistoriani kautta. Olen toiminut diakonina seurakunnissa noin viiden vuoden ajan. Tänä aikana huomasin, kuinka lestadiolaiset toimi-

vat omana ryhmänään Rauhanyhdistysten puitteissa, vaikka herätysliikkeenä he kuuluvatkin evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Rauhanyhdistyksillä oli monenlaista toimintaa erikäisille ja heillä oli oma diakoniatuimikuntakin. Lestadiolaiset näyttäytyivät ulospäin niin, että heillä oli oma tiivis yhteisö, jonka puitteissa he toimivat ja elivät.

Parisuhdeväkivallan ilmiö on tullut minulle tutuksi myös nykyisessä työssäni lastensuojelun sosiaalityöntekijänä. Erityisesti lestadiolaisperheissä väkivaltatilanteet aiheuttavat hämmennystä sekä perheessä että viranomaisen toiminnassa. Perheessä tilanne voi olla piinaava kehä, jossa ulospäin yritetään pitää hyvän perheen kulissia yllä, vaikka väkivalta olisi jatkunut jo pitkään. Kynnys hakea tilanteeseen ulkopuolista apua on korkea. Liikkeen sisältä tuleva apu voi olla kyseenalaista, koska toisaalta koko väkivallan olemassaolo olisi helpompi kiistää. Toisaalta väkivalta voidaan nähdä perheen sisäisenä asiana, joka pitää hoitaa miehen ja vaimon välillä.

Ammattilaisena parisuhdeväkivaltatilanteissa voi olla vaikea käsitellä lestadiolaisuuteen liittyviä erityispiirteitä. Yhtäältä ammattilaisilla voi olla liiankin hienotunteinen tapa kohdata asioita ja lestadiolaisuudesta on tullut kuva muun muassa ehkäisy-kiellon ja avioeron mahdottomuuden kautta. Toisaalta joissain tilanteissa voi lestadiolaisuutta ymmärtämätön ammattilainen aiheuttaa toimillaan sen, että lestadiolainen tulkitsee ammattilaisen toiminnan loukkaavan omia arvojaan ja ajatuksiaan ja hylkää tämän pohjalta tarjotun avun.

Oma käsitykseni tutkimuksen alkaessa oli se, että lestadiolaisen liikkeen sisällä suhtautuminen parisuhdeväkivaltaan, avun hakemiseen ja muihin väkivaltaan liittyviin asioihin on hyvin vaihtelevaa. Joillekin avun hakeminen on helpompaa kuin toisille ja myös selviytyminen parisuhdeväkivallasta on hyvin yksilöllistä. Tiedon ja keskustelun lisääminen aiheesta tekee kynnyksen avun hakemiselle matalammaksi. Lestadiolaisnaisten äänen esiinsaaminen auttaa muita lestadiolaisia, jotka ovat ehkä samassa tilanteessa tai ovat auttamassa läheistään, jolla on kysymyksiä parisuhdeväkivallasta. Tutkimus auttaa myös ammattilaisia ymmärtämään lestadiolaisuuden erityispiirteitä väkivaltatilanteiden käsittelyssä ja auttamisprosesseissa.

Tutkimukseni aihe on hyvin arkaluontoinen ja olen joutunut miettimään, onko oikein tarttua tutkimuksellisesti ja siten myös tehdä julkiseksi parisuhdeproblematiikkaa lestadiolaisperheissä, koska media voi tarttua hanakasti ja skandalisoida tällaisia aiheita. Toisaalta

sosiaalityön tutkimuksen ja ammatillisen etiikan mukaan on oikein tuoda esiin sosiaalisia ongelmia, antaa ääni niistä kärsiville ja tehdä näkyväksi auttamis- ja selviytymiskeinoja, jotka voivat auttaa muita avuntarvitsijoita. Tällöin on tärkeää tehdä se tavalla, johon kyseiset henkilöt ovat antaneet suostumuksensa, jossa henkilöitä ei voida tunnistaa ja jossa asioita käsitellään loukkaamatta yksilöitä tai yhteisöä.

Tässä tutkimuksessa tutkin neljän parisuhdeväkivaltaa kohdanneen vanhoillislestadiolaisnaisen kokemuksia. Aineisto on koottu naisten ryhmäkeskusteluista. Tarkoitukseni on tutkia, mitä merkityksiä naiset antavat uskonnolle ja lestadiolais-yhteisölle heidän omassa irtautumis- ja selviytymisprosessissaan parisuhdeväkivallasta. Samalla kuvaan heidän kokemuksiaan avusta ja tuesta, mitä he ovat selviytymisprosessinsa aikana saaneet.

Tutkimukseni aluksi jäsenän aiheeseen liittyvää keskustelua ja tutkimusta. Luvussa kaksi ja kolme käsittelen tutkimukseeni liittyviä keskeisiä käsitteitä, jotka liittyvät vanhoillislestadiolaisuuteen ja parisuhdeväkivaltaan. Neljännessä luvussa jäsenän tutkimuksen kulkua ja aineistoon ja menetelmiin liittyviä valintoja. Viidennessä luvussa analysoin väkivaltaa ja uskoa yleisemmällä tasolla naisten keskustelujen perusteella ja kuudennessa luvussa kuvaan naisten tulkintoja väkivallasta irtautumisesta sekä siihen liittyneistä tunteista ja viranomaisavusta. Seitsemännessä luvussa jäsenän naisten kokemuksia väkivallasta irtautumisen jälkeen lähinnä suhteessa lestadiolaiseen yhteisöön ja väkivallan vaikutuksia omaan uskoon. Käsittelen myös naisten kokemuksia omasta selviytymisestään väkivallasta. Kahdeksannessa luvussa teen tutkimuksesta johtopäätöksiä ja pohdiskelen niitä.

Ajankohtaista keskustelua ja aikaisempaa tutkimusta

Lestadiolaiset ovat joutuneet monessakin mielessä miettimään suhdettaan muuttuvassa maailmassa tapahtuviin asioihin ja ilmiöihin, koska asioita on tuotu julkiseen keskusteluun. Tiedotusvälineissä ja esimerkiksi elokuvissa (Dome Karukoski: Kielletty hedelmä) on tuotu esiin lestadiolaisuutta ja yhteisöön liittyviä asioita. Lestadiolaiset ovat myös itse mietti-neet asemaansa ja käyvät keskusteluja esimerkiksi internetin keskustelupalstoilla. Lestadiolaistutkija Mauri Kinnunen (2006) pohtii artikkelissaan vanhoillislestadiolaisen liikkeen ja tämän vuosituhannen kohtaamista. Kinnunen näkee, että perinteisesti lestadiolaisuus on saanut voimansa vastakkainasettelusta kuten kaupunki/maaseutu, maailmallisuus/asteettisuus ja etelä/pohjoinen, joilla on vahvistettu yhteisöidentiteettiä. Nämä vas-

takkainasettelut eivät enää toimi tilanteessa, jossa suurin osa liikkeen kannattajista asuu kaupungeissa ja ulkomailla. Uudet sukupolvet joutuvat pohtimaan kysymyksiä, joihin vanhemmat eivät ole törmänneet. Tarkastelun kohteeksi tulee suhde esimerkiksi televisioon, internettiin ja musiikkiin.

Mediassa on viime aikoina nostettu esiin pedofiili - epäilykset, jotka ovat tapahtuneet les-tadiolaisyhteisöissä. Vaikka oma tutkimukseni ei kohdistu lasten kokemaan väkivaltaan, on pedofilia - keskusteluissa nostettu pinnalle hyvin tärkeitä asioita yhteisöstä ja uskonnosta. Johanna Hurtig (2010) on tuonut esiin huolensa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä uskonnollisissa yhteisöissä. Uskonnolliset yhteisöt voivat olla sokeita äärimmäiselle inhimilliselle pahalle, koska suurin osa yhteisön jäsenistä elää omaksumiensa kristillisten arvojen mukaisesti. Jos perheessä on kummallinen ilmapiiri tai lapsi oireilee, ei osata epäillä väkivaltaa tai hyväksikäyttöä. Perheiden ongelmia pitäisi katsoa laajemmasta näkökulmasta, jossa yhteisölliset ulottuvuudet sekä teologiset opetukset ja tulkinnat ovat vahvasti mukana. (Hyvärinen 2010, 8—9.)

Hurtig (2010) pitää yksilön heikkoa asemaa yhtenä suurimpana suljettujen yhteisöjen ongelmana. Yhteisön etu menee yksilön edun eteen. Yhteisen rakkauden ja edun nimissä ikä-vistä asioista vaietaan. Anteeksiantamista voidaan käyttää väärin uhrien vaientamiseen ja tekijän suojaamiseen yhteiskunnallisilta oikeustoimilta. Yhteisöissä on ymmärrettävästi haluttomuutta käsitellä ikäviä asioita, koska ne heikentävät luottamusta yhteisöön ja useimmat yhteisöön kuuluvista haluaisivat välittää muille sen hyvän, minkä ovat omassa elämässään ja yhteisössään kokeneet tärkeäksi eli uskon. Asiasta puhuminen on tärkeää uhrien auttamisen ja ennaltaehkäisyyn vuoksi. Samalla voidaan nostaa esiin yhteisön toimintakulttuurista, opetuksesta ja vallankäytöstä piirteitä, joita voi muuten olla vaikea ottaa tarkasteluun. (Hyvärinen 2010, 9.)

Aikaisempaa tutkimusta perheväkivallasta on tehty muun muassa turvakotien auttamistyöstä (Leo Nyqvist 2001, Terhi Laine 2005) ja uhrin näkökulmasta (Marita Husso 2003, Auli Ojuri 2004). Väkivallan kohtaamista maaseudun perussosiaalityössä on tutkinut Raija Lindqvist (2009). Suvi Keskinen (2005) tutkimus lähestyy parisuhdeväkivaltaa kielellisten käytäntöjen ja sukupuolistuneen väkivallan näkökulmasta. Luterilainen maailmanliitto, johon Suomen evankelis-luterilainen kirkkokin kuuluu, on julkaissut 2004 ”Kirkot sanovat

”ei” naisiin kohdistuvalle väkivallalle” – toimintaohjelman kirkkoille. Siinä käsitellään parisuhdeväkivaltaa yleisesti sekä erityisesti kirkon ja Raamatun näkökulmasta.

Lestadiolaisuuden tutkimus on keskittynyt lähinnä liikkeen leviämiseen ja opillisten erityispiirteiden selvittämiseen sekä yhteisön vaikutukseen lähinnä Pohjois-Suomessa (Seppo Lohi 1997, Jouko Talonen 2001, Mauri Kinnunen 2002, Markku Ihonen 2001). Uudempaa näkökulmaa lestadiolaisuuteen löytyy esimerkiksi Antero Ruokokosken (2007) pro gradu-tutkielmassa nuorten monilapsisten vanhoillislestadiolaisten isien ajatuksista isyydestä ja äitiydestä sekä Meri-Anna Hintsalan (2007) pro gradu-tutkielmassa vanhoillislestadiolaisten äitien suhteesta internetyhteisöihin. Ajankohtaista tutkimusta lestadiolaisuudesta ei yhteiskuntatieteissä ole ja tämän vuoksi muun muassa Lapin yliopistossa on alkamassa tutkimushanke vuosille 2010—2012 ”Lestadionismi: Poliittinen teologia ja kansalaisuskonto maallistuvassa Suomessa”.

Omassa tutkimuksessani käytän edellä mainittuja tutkimuksia sekä parisuhdeväkivallasta että lestadiolaisuudesta osana teoreettista viitekehystä ja pyrin analyysissä peilaamaan niihin oman tutkimukseni naisten kokemuksia. Jäsennän tutkimuksia tarkemmin luvuissa kaksi ja kolme. Oma tutkimukseni paikantuu väkivalta- ja sosiaalityön tutkimukseen, jossa erityispiirteenä on lestadiolainen konteksti. Parisuhdeväkivalta on sosiaalinen ongelma, josta on aikaisemmin tehty tutkimuksia, mutta yhteisön ja uskonnollisuuden merkitystä selviytymisprosessissa ei ole aikaisemmin tutkittu.

2 VANHOILLISLESTADIOLAISUUS

Tässä pääluvussa jäsenenän lestadiolaisuuteen liittyviä käsitteitä. Pyrin rakentamaan kuvaa vanhoillislestadiolaisesta herätysliikkeestä historian, opillisten painotuksien, naisen aseman sekä yhteisön näkökulmista. Kirjallisuus sekä tutkimukseeni osallistuneet naiset käyttävät monia eri käsitteitä puhuessaan vanhoillislestadiolaisuudesta. Lestadiolaisuuteen kuuluu useita eri suuntauksia, joista vanhoillislestadiolaisuus on yksi. Vanhoillislestadiolaisesta yhteisöstä puhutaan käsitteillä yhteisö, lestadiolainen yhteisö, Rauhanyhdistys, lestadiolainen liike ja Siioni. Vanhoillislestadiolaiseen yhteisöön kuuluu uskovia jäseniä tai ”meikäisiä” ja siihen kuulumattomat ovat ei-uskovia tai epäuskoisia. Tässä tutkimuksessa käytän kaikkia edellä mainittuja käsitteitä kohdistuen tutkimukseni nimenomaan vanhoillislestadiolaisuuteen; sen yhteisöihin ja jäseniin.

Ruotsin Lapissa kirkkoherrana toimineen Lars Levi Laestadiuksen (1800—1861) voimakkaat parannus- ja herätysjulistukset 1840—luvulta alkaen saivat aikaan herätyksiä, joiden pohjalta lestadiolainen herätysliike syntyi. Aluksi saamelainen liike levisi laajasti pohjoiskalotin alueella ja Suomessa kohti etelää. (Heino 2002, 51—52.) Lestadiolaisuus on liikkeenä kansainvälisin 1800—luvulla syntyneistä herätysliikkeistä. Se on kokenut monia hajaannuksia, joiden tuloksena voidaan tänä päivänä erottaa 18 eri lestadiolaisryhmää. Vanhoillislestadiolaiset ovat jäsenmäärältään suurin lestadiolaisryhmä, noin 115 000 jäsentä, kun seuraavaksi suurimmalla ryhmällä esikoislestadiolaisuudella on noin 25 000 kannattajaa. (Talonen 2001, 11.)

Lestadiolaisuus on suurin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon herätysliikkeistä. Vanhoillislestadiolaisuuden keskusjärjestöön, Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistykseen (SRK) kuuluu noin 188 rauhanyhdistystä eli Siionia. Jäsenmäärien perusteella neljä suurinta rauhanyhdistystä ovat järjestyksessä Oulu, Helsinki, Jyväskylä ja Tampere. (www.srk.fi). Keskusjärjestö SRK huolehtii vanhoillislestadiolaisten ulko- ja sisälähetys- sekä kustannustoiminnasta. Herätysliikkeen julkaisemia lehtiä ovat Päivämies, Siionin lähetyslehti ja Siionin Kevät. Vanhoillislestadiolaisuuden kanssa toimivat tiiviisti Jämsän, Reisjärven ja Ranuan kansanopistot. (Heino 2002, 51—52).

Keskeinen toimintamuoto lestadiolaisuudessa on seurat, joita järjestetään valtakunnallisesti (Suviseurat), maakunnallisesti ja paikallisesti (Niemelä 2004, 329—332). Paikalliset rau-

hanyhdistykset ja SRK:n alaiset leirikeskukset järjestävät seurojen ohella toimintaa eri ikäryhmille ja sukupuolille. Lapsille järjestetään päiväkerhoja, pyhäkouluja ja leiritoimintaa, nuorille järjestetään rippikouluja ja nuorteniltoja. Naisille toimintoja ovat äiti-lapsi –kerhot ja sisarpiirit ja perheille järjestetään myös koti-iltoja. Vanhuksille järjestetään kerhotoimintaa. (www.srk.fi.)

Vanhoillislestadiolaisuuteen kasvetaan yleensä lapsuuden perheen kautta (Kutuniva 2007, 2). Usko vaikuttaa yksilön elämään hyvin kokonaisvaltaisesti (Huotari 1981, 175) ja se muodostaa oman kulttuurisen ympäristön yhteisön sisälle. Vanhoillislestadiolaisten tapoihin kuuluvat muun muassa kieltäytyminen päihteistä, tanssista, elokuvista ja televisiosta sekä tervehdystapa ”Jumalan terve”. Kahteen rinnakkaiseen kulttuuriin kuuluminen voi olla eduksi lestadiolaisille, mutta se voi myös aiheuttaa jännitteitä liikkeen oman sisäisen kulttuurin ja yhteiskunnan välillä sekä yksilön elämässä. (Ihonen 1994, 92—93.)

Lestadiolaisuuden uskonnollisia erityispiirteitä ja samalla yhteisön identiteettiä vahvistavia keskeisiä elementtejä ovat syntien tunnustaminen ja synninpäästö ”Jeesuksen nimessä ja veressä”. Oikeus synninpäästöön on vain liikkeen omilla jäsenillä; vain lestadiolaisen näillä sanoilla julistaman vakuutuksen uskova voi tulla pelastettujen joukkoon ja saada Jumalan valtakunnan kansalaisuuden. Syntien tunnustaminen ja synninpäästö rajaavat herätysliikkeen vaikutusta oman uskonyhteisön piiriin ja se on johtanut tiukkaan ulossulkevaan seurakuntaoppiin. (Heino 2002, 52—54; Ihonen 2003, 92.) Lestadiolaiset ovat pysytelleet evankelis-luterilaisen kirkon sisällä opillisista jännitteistä huolimatta ja näkevät olevansa ”elävä kristillisuus kuolleessa kirkossa” (Ihonen 2003, 97).

Ihosen (1997, 98) mukaan lestadiolaiset varaavat itselleen oikeuden ikuiseen elämään ja samalla sulkevat muut pois. Tästä syntyy harha oman liikkeen viattomuudesta ja kaiken ulkopuolisen pahuudesta. Lestadiolaisuus on alusta alkaen luonut tehokkaasti uhkakuvia ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen eri instituutioista. Uhkakuvista on rakentunut yhteisön jäsenten identiteetti ja sen merkitys ryhmän kiinteydelle on suuri (Ihonen 1994, 91). Lestadiolaiset nimittävät itse itseään uskovaisiksi ja kaikkia muita, myös muita kristittyjä, epäuskoviksi tai ei-uskovaisiksi.

Omassa tutkimuksessani tutkimusintressini ei kohdistu vanhoillislestadiolaisuuteen kokonaisena ilmiönä vaan lestadiolaisuus on tutkimukseni naisten elinpiiri. Seuraavassa luvussa

käsittelen tarkemmin naisen ja äidin asemaa lestadiolaisyhteisössä sekä sen sukupuolijärjestelmää.

2.1 Naisen asema lestadiolaisuudessa

Kutunivan (2003) mukaan lestadiolaisen naisen elämää määrittelee hyvin pitkälle äitiys. Avioliitto solmitaan yleensä hyvin nuorena ja se on usein suora askel äitiyteen, koska syntyytyden säännöstely on kiellettyä. Avioliitto on naisen koko elämän ajan kestävä ja pysyvä. Lapsiluku lestadiolaisperheissä kasvaa usein suureksi ja äidillä on päävastuu lasten hoidosta ja kasvatuksesta. Äitien asema on arvostettu yksityisellä eli kodin piiriin kuuluvalla elämänalueella. (emt, 61—71.) Tämä on osaltaan voinut vaikuttaa siihen, että äidit ovat sopeutuneet asemaansa. Myös suuren lapsiluvun ja perhekeskeisyyden positiivisia puolia korostamalla aikaisempien tiukkojen sääntöjen sijasta, naiset pitävät asemaansa luonnollisena. (Alasuutari 1992, 106—112.) Äitiys rakentaa naisten identiteettiä ja he jatkavat rakennustyötä lastensa kasvatuksen kautta (Kutuniva 2007, 1).

Kutuniva (2007) on tutkinut naiseutta, äitiyttä ja identiteettiä vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä. Tutkimuksen mukaan vanhoillislestadiolaisten naisten äitiys on yhteisöllistä ja äitiys saa voimansa yhteisyydestä ja yhdessä jaetusta kokemus- ja arvomaailmasta. Oman yhteisönsä ulkopuolella äiti on voinut kokea olevansa kummajainen. Yhteisön sisällä on helppo osallistua keskusteluihin suurperheen arjesta, mutta toisaalta näihin keskusteluihin on vaikea tuoda yhteisön ajatusten vastaisia näkökulmia esimerkiksi suhteessa ehkäisyn käyttöön tai naisen asemaan yhteisössä. Äitiys saattaa myös erottaa vanhoillislestadiolaisia naisia silloin, kun perheen lapsiluku jää muutamaan tai kun nainen jää lapsettomaksi tai naimattomaksi. (emt., 2—3.)

Meri-Anna Hintsala (2007) on tutkinut vanhoillislestadiolaisia äitejä ja heidän internettiin perustamia keskustelupalstoja, joita kutsutaan ”mammalstoiksi”. Ne tarjoavat äideille uudenlaisen sosiaalisen yhteisön virtuaalimaailmassa, jossa he pystyvät puhumaan äitiydestä, kasvatuksesta, uskosta ja vanhoillislestadiolaiseen elämäntapaan liittyvistä asioista. Hintsalan tutkimukseen osallistuneet äidit saattoivat kokea voimakasta ahdistusta ja jopa kuolemanpelkoa ajatellessaan tulevaisuuttaan ja omien voimiensa riittävyyttä. Äidit kuitenkin kokivat, että usko ja syntien anteeksiantamus antavat heille voimaa jaksaa. Usko loi

luottamusta ja valoisia näköaloja tulevaisuuteen. Äidit halusivat elää vanhoillislestadiolaisen elämismallin mukaan ja olivat sitoutuneita liikkeeseen.

Vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä naisen ja miehen erilaisuuden korostamiselle ovat perusteena heidän erilaiset roolinsa suvunjatkamisessa. Päivämiehessä 36/2003 Juha Seppälä kirjoittaa: ”Miehellä ja naisella on oma osansa ja tehtävänsä, luomiskertomuksen ja syntiinlankeemuskertomuksen mukaisesti” (emt., 13). Kontrolloidessaan ja jäsentäessään sukupuolieroa lestadiolaiset rakentavat ja ylläpitävät samalla hierarkkista järjestelmää, jossa sukupuolilla on määrätty paikkansa yhteisössä ja yhteiskunnassa (Hovi 1999, 13). Tällaista kutsutaan sukupuolijärjestelmän heterosuuntautuneeksi todellisuudeksi ja sen tarkoituksena on taata miehelle ylläpito, hoiva ja tuki naisten taholta. Sukupuolijärjestelmän toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta naisten hyväksyntä ja suostumus siihen ainakin jonkinasteisena on välttämätöntä. (Liljeström 1996, 125—131.) Uskonnollisia myyttejä, kuten Raamatun luomiskertomusta ja kertomusta syntiinlankeemuksesta ja paratiisista karkotuksesta, kerrotaan ja käytetään perustelemaan miesvaltaa. Myyttien avulla naiset saadaan myös hyväksymään asemansa ja pitämään sitä luonnollisena. (Nenola 1990, 15—16.)

Patriarkaalisuus tarkoittaa sukupuolten välistä valtasuhdetta, joka tarkoittaa miehen oleva hierarkkisesti korkeammassa asemassa kuin naisen. Tämä voi viitata valtasuhteisiin sekä kodin piirissä että yhteiskunnassa. Huomon (2007, 27—29) mukaan kristinusko on ollut yksi patriarkaalisuutta tukevista instituutioista. Tätä heijastaa esimerkiksi naisen asema kirkossa ja se, että suurin osa kristillisestä teologiasta on miesten kirjoittamaa. Toisaalta alkukirkon aikoina naisten ja miesten tasa-arvoisuutta on korostettu keskeisissä teologisissa näkemyksissä. Kristinuskossa on siis ollut aineksia patriarkaalisuutta tukevaan ja siitä irtisanoutuvaan kulttuuriin.

Vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä sukupuolijärjestelmä näkyy käytännössä siinä, että naispappeutta vastustetaan, eikä nainen saa toimia saarnaajana tai esilaulajana. Hallinnossa naisten osuus hieman vaihtelee, mutta korkein johto on kuitenkin miesten käsissä. Perheiden sisällä työnjako on viime aikoina hieman tasapuolistunut ja naisten opiskelu ja työssäkäynti eivät ole enää niin harvinaisia. Perheiden koosta johtuen lapset hoidetaan kuitenkin mielellään kotona ja siellä heille voidaan taata haluttu kristillinen kasvatus. (Ihonen 2003, 97.)

Risto Göös (2009, 44) kirjoittaa Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksen vuosikirjassa 2009, että lestadiolaisuuteen kuuluu avioliiton käsittäminen elinikäisenä, rikkoutumattomana instituutiona. Aviopuolisoita velvoittavat yhteinen kutsumus, keskinäinen kunnioitus ja sitoutuminen elinikäiseen kumppanuuteen. Aviokäskyn rikkominen on Jumalan sanan vastaista. Aviosuhde rakentuu tahdolle elää yhdessä vaikeuksienkin kohdatessa. Siksi avioliitossa kysytään oikeaa asennetta, halua ja kykyä sitoutua aina kuolemaan saakka.

Tapani Töllin (2009, 40—43) mukaan avioliitto on yhteiskunnan tukipilari. Jos avioliitto instituutiona höltyy tai häviää, murenee myös perhe. Avioliiton arvostuksen väheneminen näkyy hänen mukaansa monin tavoin yhteiskunnassamme. Muun muassa avioerojen määrä on kasvanut ja yleinen mielipide suhtautuu aikaisempaa sallivammin avioeroihin. Irrallisten suhteiden ja avoliittojen määrä on kasvanut. Yhteiskunnan pitäisi Töllin mielestä auttaa perheitä selviytymään kriiseistä ja pääsemään elämässä eteenpäin. Viranomaiset suosittelvat liian usein ratkaisuksi avioeroa ja perheen hajottamista.

Oma tutkimukseni kohdistuu ainoastaan vanhoillislestadiolaisten naisten kokemuksiin parisuhdeväkivallasta, joista heijastuvat vahvasti edellä mainitut sukupuoli- ja avioliittokäsitysten vaikutukset. Naisten identiteetti on muotoutunut lestadiolaisen arvomaailman mukaisesti. Parisuhdeväkivalta on tuonut naisten elämään erilaisia ajatuksia ja ratkaisuja, joiden mukaisesti heidän on täytynyt sopeutua elämään. Samalla he ovat joutuneet miettimään myös omaa identiteettiään.

2.2 Lestadiolais-yhteisö

Lestadiolaisuus on aina ollut hyvin yhteisöllinen liike. Kuten lestadiolaisuutta tutkinut Kinnunen (2006) toteaa, sitä on ylläpitänyt vilkas seuratoiminta ja tarkkarajainen seurakuntakäsitys. Yhteinen normisto on rajannut uskovat ja ei-uskovat tarkasti erilleen ja auttanut näin yhteenkuuluvuuden tunnetta liikkeen sisällä. Lestadiolaisuudesta on muodostunut niin sanottu pienoiskulttuuri, jolla on omat kirjoittamattomat ja kirjoitetut sääntönsä ja tapansa ja joita yhteisön jäsenet osaavat vaistomaisesti noudattaa.

Lestadiolaisuus ei ole pelkästään perhe-, suku- ja yhteisökeskeistä vaan myös arjen ja kodin uskonnollisuutta. Lestadiolaisuudessa on säilynyt sellaisia yhteisöllisiä piirteitä, joita sosiologian klassikko Ferninand Tönnies (1991) kutsui nimellä *Gemeinschaft* (yhteisö).

Piirteitä ovat voimakas yhteisyyden tunne, keskinäinen solidaarisuus ja vuorovaikutuksen kiinteys. (Ihonen 2003, 92; 2001, 166—167). Gemeinschaft tarkoittaa ihmisten luonnolliseen liittymistarpeeseen perustuvaa yhteenliittymää ja ne perustuvat verisiteeseen (perhe), alueelliseen läheisyyteen (naapuruus) tai henkiseen läheisyyteen (ystävyyys). Gemeinschaftille on luonteenomaista pysyvyys, selkeät normit, harmonia ja lämpimät ihmissuhteet. Gemeinschaftin vastakohtana nähdään Gesellschaft (yhdistys tai yhteiskunta), jonka toimintaa ohjaa kylmä rationaalisuus. Ihmisten todelliset yhteenliittymät sisältävät aina kuitenkin kummankin tyyppin piirteitä. (Lehtonen 1990, 20—23, 153—154.)

Käsitteenä sana yhteisö tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Siihen voi liittyä yhdessäolon, harmonian, vuorovaikutuksen ja altruistisen välittämisen piirteitä. Toisaalta yhteisöstä voi piirtyä kuva tiukasta, sisäänpäinkääntyneestä ryhmästä, jolla on tarkka normisto ja jossa yksilöllä on pienet vaikuttamismahdollisuudet. Saastamoisen (2009, 33—39) mukaan tämänhetkiseen yhteisökeskusteluun liittyy nostalgiaa eli kaipausta johonkin, mitä ei enää ole. Tämän takana on ajatus siitä, että meillä on ennen ollut ympärillämme ihmisiä jakamassa huoliamme ja asiat ovat olleet aikaisemmin paremmin. Yhteisöllisyys ilmentää toivetta siitä, mitä elämämme voisi olla joskus tulevaisuudessa.

Lestadiolaiseksi tunnustautuminen näyttää edelleenkin tuottavan häpeää. Muukalaisuuden kokemus on osa identiteettiä. Tunne siitä, että meitä ei kukaan ymmärrä, pitää identiteettiä yllä ja samalla erottaessaan uskovaiset muusta maailmasta, myös vahvimmin yhdistää uskovaiset toisiinsa. Lestadiolaisuudelle on muukalaisuuden kokemuksen kautta leimallista halu eristäytyä muusta maailmasta omaan yhteisöön. (Ihonen 2003, 87.)

Ruokokosken (2007, 14) mukaan lestadiolaisyhteisöllä on vahva ote jäseniinsä; se houkuttelee ja suostuttelee jäseniään ottamaan sukupuolelleen tyypilliset paikat. Yhteisö oikeuttaa sukupolvelta toiselle siirtyvän sukupuolten välisen epätasa-arvoisen työn- ja vallanjaon oman jatkuvuutensa turvaamiseksi ja jäsenet sitoutetaan toisiinsa näkemällä yhteisö turvapaikkana maailmaa vastaan.

Vanhoillislestadiolainen herätysliike pyrkii muiden perinneuskollisten uskonnollisten liikkeiden tapaan arvojen, opetuksen, tapakulttuurin ja puhetapojen muuttumattomuuteen. Tämä näkyy muun muassa televisiottomuutena ja pidättyvyytenä kulttuurin ja taiteen alal-

la. Kasvatuksen tehtävänä on sosiaalista lapset yhteisön hyväksymiin arvoihin ja normeihin. (Ihonen 2001, 165; 2003, 87.)

Myöhäismoderniteetti asettaa haasteita perinteisille uskonnoille, koska yksilöllisyys, yksilön etu ja hyvinvointi nousevat pinnalle. Modernisaatiokehityksen edetessä lestadiolaisten on mietittävä suhdettaan ja identiteettiään yhteiskuntaan ja vallitseviin tapoihin ja arvoihin, koska lestadiolaisetkin ovat väistämättä yhteiskunnan jäseniä (Ihonen 2003, 155—158 ja 173—176). Kristinuskon kehittymistä ei voida selittää ilman yhteiskunnan ja kulttuurin huomioon ottamista, joten lestadiolaisuuskin on mitä syvimmin kiinni aikansa yhteiskunnassa ja sen muutoksissa (Ihonen 2001, 154). Tärkein kysymys on, miten vanhoillislestadiolainen herätysliike onnistuu määrittelemään identiteettinsä ytimen ja pitämään kiinni sen luovuttamattomiksi kokemistaan elementeistä. Toistaiseksi osa jäsenistä pitää viisaampana olla mahdollisimman erillään ei-uskovaisista ja toisten mielestä uskovaiset ovat pakosti osa nykyaikaista maailmaa, jossa on opittava elämään sen rakenteita tuntien. (Ihonen 2003, 99—100.)

Vanhoillislestadiolaisuus näyttäytyy kirjallisuuden ja tutkimuksen valossa yhteisöltä, jossa vaalitaan perinteisiä arvoja ja sukupuolen mukaisesti rajattuja rooleja. Yhteisöllä on tiettyjä sääntöjä elämiseen ja uskonnon harjoittamiseen, jotka tuovat turvaa ja luovat yksilön identiteettiä. Toisaalta yhteisöstä nousee esiin kuva, jossa yksilön omilla ajatuksilla ei ole kovinkaan paljon merkitystä ja jos ajatukset eriyvät yhteisön arvoista, voi seurauksena olla yhteisöstä erottaminen. Vaikka yhteisöllä on tietyt, osin tarkkarajaiset säännöt, ovat yhteisön sisällä elävät yksilöt ja perheet kuitenkin erilaisia. Toisilla on helpompi ja turvallisempi elää yhteisön mukana ja saada yhteisöllisyyden hyvät puolet elämäänsä. Toisilla taas voi tulla elämään ongelmia, kuten parisuhdeväkivaltaa ja silloin eteen tulee kysymys, kuinka paljon yhteisö on valmis tukemaan yksilöä vaikeissa arvovalinnoissa ja selviytymisessä vai joutuuko yksilö kohtaamaan vaikeat asiat ja tekemään ratkaisunsa yksin?

3 PARISUHDEVÄKIVALTA

Tämän pääluvun tarkoituksena on määritellä parisuhdeväkivallan käsitettä lähinnä sukupuolittuneen väkivallan näkökulmasta. Jäsenän väkivallan eri muotoja ja selitysmalleja ja tarkastelen, mitä viranomainen voi tehdä parisuhdeväkivalta-tilanteissa. Käsitteen myös väkivallasta selviytymistä, joka on tutkimukseni naisille ajankohtaista.

Väkivaltaa on vaikea määritellä yksiselitteisesti, koska se on aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin (Ojuri 2006, 17). Väkivalta voidaan määritellä yksilön tai ryhmän käyttäytymiseksi, jonka tarkoitus on kontrolloida, hallita ja ilmaista auktoriteettia ja valtaa. Se tarkoittaa sanallisia tai sanattomia tekoja tai molempia, jotka loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. (Lehtonen & Perttu 1999, 9.)

Perheväkivalta on usein käytetty käsite. Se on Ruuskasen (2005, 12) mukaan yleiskäsite, joka sisältää kaikenlaista perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa, muun muassa aikuisten välistä sekä aikuisten ja lasten välistä väkivaltaa. Husson (1994, 30) mielestä perheväkivalta-käsitteessä korostetaan väkivallan olevan väkivallan olevan koko perheen ongelman, jossa korostuvat tekijän ja kokijan vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa toisilleen läheisten ihmisten välisissä suhteissa, kuten perheessä, koulussa, harrastusten parissa tai työpaikalla. Lähisuhdeväkivallan yleisin muoto on parisuhdeväkivalta, jossa on kysymys puolisoitten tai kumppaneiden välisestä väkivallasta. (Ojuri 2006, 16—17.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen pääasiassa miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa parisuhteessa, vaikka myös nainen voi olla parisuhdeväkivallassa tekijänä ja mies uhrina. Käytän parisuhdeväkivalta –käsitettä, jonka Lindholm (2008, 67) on määritellyt olevan kärsimystä, joka ilmenee toistuvasti ja monimuotoisesti miehen ja naisen välisessä parisuhteessa. Se on luonteeltaan vaihtelevaa oman itsen ja puolison ihmisarvon loukkausta, molempien arvokkuuden häpäisemistä sekä usein ajan kuluessa pahenevaa. Käsitteenä parisuhdeväkivallassa on sama ongelma kuin perheväkivalta –käsitteessäkin eli se tuo esiin myös uhrin osallisuuden väkivaltaan tuomalla ongelman esiin parisuhteen vaikeutena. Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetty ”violence against women” –käsitteessä nainen on pelkästään väkivallan kokija, eikä ongelmien ajatella piilevän perheessä tai parisuhteessa. (Lindholm 2008, 42.)

Parisuhdeväkivallan erityispiirre on väkivallan tekijän ja sen kohteena olevan ihmisen välinen läheinen suhde. Parisuhteessa toiselta osapuolelta odotetaan välittämistä, arvostamista ja lämpöä. Väkiältä muuttuu keskinäiseen kiintymykseen ja rakkauteen perustuvan suhteen alistamis- ja hallitsemissuhteeksi. Koska kyseessä on mahdollisesti jo pitkään jatkunut suhde, irrottautuminen väkivallasta ja suhteesta on vaikeampaa ja lisää painetta normalisoida väkiältä tai jatkaa suhdetta väkivallasta huolimatta. Tällöin itse ihmissuhteesta voi tulla väkiältä tukeva rakenne. (Huomo 2007, 35—36).

Husson (2003, 41—43) mukaan väkivaltatutkimus on kansainvälisestäkin jakautunut kahteen ryhmään. Toinen ryhmä kannattaa sukupuolineutraalia lähestymistapaa, jolloin nähdään, että sukupuolierot eivät ole niin merkittäviä, että niitä pitäisi väkivaltatutkimuksessa korostaa. Toinen ryhmä taas korostaa sukupuolen huomioimista varsinkin kotona ja perheessä tapahtuvassa väkivallassa.

Parisuhteessa ja perheessä esiintyvä väkiältä tunnustettiin sosiaalisesti ongelmaksi länsimaissa 1970—luvulla lähinnä feministisen liikkeen aktiivisesta toiminnasta. Suomessa alettiin puhua perheväkivallasta 1970—luvulla lopulla. Se nähtiin lähinnä sosiaalisena ongelmana ja sukupuolineutraalina asiana. Syitä etsittiin sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyvistä tekijöistä, kuten alkoholismista ja perheen sisäisestä vuorovaikutuksesta. (Keskinen 2005, 13—14.) Pohjoismaissa Suomea lukuun ottamatta perheväkivaltakäsité sai väistyä jo 1970—1980 —luvuilla ”naisiin kohdistuva pahoinpitely” -käsitteen tieltä. Ruotsissa tilalle tulivat ”kvinnomisshandel” ja ”våld mot kvinnor”. (Husson 2003, 41.) Vasta viime vuosikymmenenä väkiältä on Suomessa lähestytty ongelmana, joka liittyy sukupuolten välisiin suhteisiin ja valtaeroihin. Perinteinen näkemys perhekeskeisyydestä ja ongelmien neutralisoinnista on joutunut kriittiseen tarkasteluun. (Ojuri 2004, 16.)

Ronkaisen (1998, 2) mukaan sukupuolistuneesta väkivallasta puhutaan silloin, kun sukupuoli ja seksuaalisuus ovat osa väkivallan rakennetta, merkityksiä ja asenteita. Kyseessä on väkiältä, joka syntyy ja saa erityispiirteensä sukupuolten valtasuhteista. Oleellista on väkivallan, sukupuolen ja seksuaalisuuden liittyminen toisiinsa joko kulttuurisesti, rakenteellisesti tai toimijatasolla.

Rakenteellinen väkivalta ilmenee Priscilla Singhin (2004, 21) mukaan usein huomaamattomasti. Perheen, yhteiskunnan ja uskonnollisten yhteisöjen kaltaiset rakenteet antavat ihmiselle tietoisuuden identiteetistä kuulumisesta suurempaan kokonaisuuteen. Naisten ja miesten odotetaan ottavan rakenteissa omat roolinsa ja varjelevan näin rakenteita. Nämäkin voivat muodostua väkivallan välineiksi. Väkivaltaa pidetään kollektiivisesti yllä ja se hyväksytään yhteisesti järjestyksen ja vakauden nimissä.

Keskisen (1996, 13) tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuu eniten väkivaltaa kodeissa ja pääasiassa tuttujen henkilöiden tahoilta, kun taas miehiin kohdistuu väkivaltaa useimmiten tuntemattomien tekijöiden suorittamana kadulla tai muuten julkisilla paikoilla. Väkivallan luonne on siis selvästi sukupuolen mukaan eriytynyttä.

Väkivalta voi aiheuttaa uhrille monenlaista fyysistä ja henkistä kärsimystä sekä sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä seurauksia. Uhrin lisäksi vaikutukset koskettavat myös koko perhettä, sukua ja lähipiiriä. Parisuhdeväkivallassa on usein kyse pitkäkestoisesta prosessista, jossa väkivalta on läsnä uhkana, satunnaisesti tai pysyvästi, sekä erilaisten tekojen toisiinsa kietoutuneina yhdistelminä. (Jalna Hanmer 1996, 9.)

Ojuri (2006, 17—18) lähestyy parisuhdeväkivallan moninaisuutta jakamalla sen fyysiseen, seksuaaliseen ja henkiseen väkivaltaan. Fyysinen pahoinpitely on muun muassa hakkaamista, kuristamista ja potkimista. Fyysiseen väkivaltaan liittyy aina henkinen väkivalta. Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi puolison nimittely ja nolaaminen, sosiaalinen eristäminen, taloudellinen alistaminen ja fyysisellä väkivallalla uhkaaminen. Seksuaalista väkivaltaa ovat seksiin pakottaminen ja raiskaus. Taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen tai hengellinen väkivalta voidaan vielä erikseen mainita väkivallan muotoina tai ne voidaan sisällyttää henkisen väkivallan – käsitteen sisälle.

Hengellinen väkivalta voidaan määritellä monella eri tavalla. Internet-sanakirjassaan ”Aamenesta öylättiin” Suomen evankelis-luterilainen kirkko on määritellyt sen väkivallaksi, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Sen ilmenemismuotoja ovat pelottelu, käännyttäminen, syyllistäminen, eristäminen ja kontrollointi. Tarkoituksena on nujertaa toisen ihmisen elämäkatsomus, elämäntapa tai mielipide. Epäterve uskonnollisuus saattaa aiheuttaa muun muassa mielenterveysongelmia, koska uskonnolla on yhteys ihmisen syvimpiin arvoihin ja identiteettiin.

Monet naiset ovat kokeneet pahimmaksi parisuhdeväkivallassa väkivallan uhan ja pelossa elämisen (Ojuri 2006, 18). Naisille väkivalta on usein vahvasti emotionaalinen kokemus, jossa henkinen ja fyysinen väkivalta kietoutuvat tiiviisti yhteen. Merkittävintä väkivaltatilanteissa ei ole niinkään fyysisen väkivallan aste vaan psyykkiset seuraukset. Vaikka fyysinen väkivalta päättyisikin, on väkivallan pelosta vaikea irtautua. (Husso 2003, 47.)

Kuten voidaan todeta, parisuhdeväkivalta voidaan määritellä monella eri tavalla ja sillä voi olla monia ulottuvuuksia ja muotoja. Oman tutkimukseni kohteena eivät sinällään ole naisten kokemat väkivallan eri muodot. Tutkimukseni kohdistuu lähinnä sukupuolittuneeseen parisuhdeväkivaltaan ja siihen, miten naiset ovat kokeneet väkivallan ja mitä siitä on seurannut heidän elämäänsä.

3.1 Väkivallan selitysmallit

Väkivallan selittämiseksi on kehitetty monia malleja ja teorioita, jotka kumpuavat käytetyistä tutkimusmenetelmistä sekä kunkin ajan ajattelutavoista ja kulttuurista. Tässä luvussa jäsentelen keskeisimpiä selitysmalleja. Selitysmallit saattavat olla hyvin samanlaisia keskenään tai ne edustavat täysin vastakkaisia näkemyksiä.

Varhaisimmat tutkimukset lähtivät selittämään väkivaltaa pahoinpitelijän psykopatologiasista eli persoonallisuuden häiriöistä, psykiatrisista häiriöistä tai alkoholinkäytöstä johtuvaksi. Tämä selitysmalli kuuluu psykiatriin/psykologisiin selitysmalleihin. Biologinen selitysmalli taas pitää aggressiivisuutta luonnon keinona eloonjäämistäistelussa. (Lehtonen & Perttu 1999, 25—27.) Viimeaikaisten tutkimusten mukaan keskeisimmät teoreettiset lähestymistavat on jaoteltavissa lähinnä kolmeen ryhmään: Intraindividualistisiin psykiatriin/psykologisiin selitysmalleihin, sosiaalipsykologisiin lähestymistapoihin ja sosiokulttuurisiin selitysmalleihin (Lundy & Grossman 2001, 122—124).

Sosiaalipsykologiset mallit selittävät väkivallan olevan tulosta monimutkaisemmasta vuorovaikutusjärjestelmästä yksilön, viiteryhmien ja yhteiskunnan välillä. Yksilö reagoi yhteiskunnasta ja muista suhteista tuleviin stressitekijöihin tietyllä tavalla ja elämäntilanteen taso vaikuttaa siihen, laukeaako väkivaltainen käyttäytyminen. Selitystä väkivallalle haetaan väkivallan siirtymisestä sukupuolvelta toiselle, perheen vuorovaikutustaidoista, perhe-

rakenteista ja roolista perheessä. (Lehtonen & Perttu 1999, 29—30; Partanen & Holma 2002, 190.)

Sosiaalipsykologisiin malleihin lukeutuva sosiaalisen oppimisen malli oli yleisin selitysmalli Lindqvistin (2009, 111—112) tutkimuksessa. Selitysmalli edustaa näkemystä, jonka mukaan väkivaltaisuus on opittua käytöstä sosiaalisissa suhteissa. Siinä painottuu lapsuudessa koetun väkivallan merkitystä ja vaikutusta yksilön käyttäytymiseen. Oppimista tapahtuu erityisesti silloin, kun ihminen katsoo hyötyvänsä väkivaltaisesta toiminnasta. Vastaavasti myös väkivallan uhri oppii hyväksymään häneen kohdistuvan väkivallan. (Lehtonen & Perttu 1999, 30.)

Sosiokulttuuriset väkivallan selitysmallit analysoivat väkivaltaa yhteiskunnassa vallitsevasta miesten ja naisten epätasa-arvoisesta valtasuhteesta heijastaen. Miehet ja naiset oppivat tietyt roolimallit sosialisoinnin kautta. Perinteisten normien mukaan miehellä on yhteiskunnassa korkeampi status ja käyttäessään väkivaltaa mies pyrkii puolustamaan ja vahvistamaan tätä asemaa. Feministisellä näkökulmalla on ollut merkitystä nostettaessa väkivaltaa yleiseen tietoisuuteen, etenkin se on tuonut esiin kysymystä siitä, miksi juuri nainen on useimmiten parisuhdeväkivallassa uhrin asemassa. (Lehtonen & Perttu 1999, 28—29.)

Huomon (2007, 29) mukaan patriarkaalista sukupuolijärjestelmää voidaan käyttää yhtenä selitysmallina miehen naiseen kohdistamalle väkivallalle. Silloin väkivalta perustuu ajatukselle yhtenä hallinnan ja vallankäytön muotona. Väkivallan tarkoituksena on vahvistaa miehen ja naisen välistä hallintasuhdetta ja se korostaa miehen ylemmyyttä suhteessa naiseen.

3.2 Väkivalta viranomaisnäkökulmasta

Väkivaltaa kohdataan monissa viranomais- ja auttamistahoissa. Sosiaalityössä naisiin kohdistuva väkivalta asettaa vaatimuksia paitsi vanhempien auttamiseksi, mutta myös lasten suojelemiseksi. Parisuhdeväkivaltaa pidetään usein perheiden yksityisenä asiana, eikä siitä ole helppo puhua, ei uhrin, ei tekijän eikä ammattilaisenkaan. (Lindqvist 2009, 10.) Vaikka parisuhdeväkivalta on ilmiönä ja ongelmana tiedetty ja tunnustettu, se on kuitenkin ongelma, jonka myöntäminen ei ole helppoa ja avun hakeminen on vaikeaa (Ojuri 2004, 12).

Husson (2003, 68-69) mielestä puuttumista parisuhde- ja perheväkivaltaan ovat estäneet paitsi käsitykset kodista yksityistilana ja parisuhteesta yksityisasian myös väkivallan tekijöiden ja uhrien luokittelu yksilöllisten ominaisuuksien mukaan. Parisuhdeväkivaltaa on selitetty muun muassa naisen nalkutuksella, provosoinnilla ja uskottomuudella sekä miehen stressillä, alkoholin käytöllä, mustasukkaisuudella ja kontrollin menetyksellä. Samalla unohtuu, että parisuhdeväkivalta on yhtäläillä yhteiskunnallinen ja kulttuurisidonnainen kysymys, joka kytkeytyy naisena ja miehenä elämistä, sukupuolten välisiä suhteita ja yhteiskunnallisia järjestyksiä koskeviin perinteisiin, käytäntöihin, uskomuksiin ja asenteisiin.

Sanna Kaitue, Tanja Noponen ja Anne Slåen (2007) ovat kirjoittaneet teoksen, jossa käsitellään parisuhdeväkivaltaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Yksityisellä paikalla tehdystä pahoinpitelystä tuli vuonna 1995 yleisen syytteen alainen rikos. Parisuhdeväkivalta ei siis ole yksityisasiaa vaan rikos ja ihmisoikeusloukkaus. Viranomaisen voi puuttua parisuhdeväkivaltaan tekemällä siitä poliisille tutkintapyynnön tai opastaa väkivaltaa kokeneen tekemään asiasta itse rikosilmoituksen. Rikosprosessi lähtee liikkeelle rikosilmoituksen kirjaamisesta ja loppuun asti edetessään prosessi päättyy tuomioistuimen määräämän rangaistuksen täytäntöönpanoon. Oikeudesta voi hakea myös lähestymiskieltoa, jos on perusteltua olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muutoin häiritsemään häntä. Lähestymiskielto on voitu vuodesta 2005 lähtien määrätä myös tilanteissa, jossa puoliset asuvat samassa osoitteessa. (emt., 49, 90.)

Parisuhdeväkivallassa tekijän joutuminen rikosoikeudelliseen vastuuseen ei välttämättä lopeta väkivaltaa, mutta joissain tapauksissa se kuitenkin pysäyttää tekijän. Juridinen vastuu tarkoittaa sitä, että rikoksesta seuraa rangaistus ja ihminen tietää olevansa vastuussa tekonsa seurauksista. Psykologinen vastuu on puolestaan sitä, että ihminen kokee olevansa vastuussa itsestään ja teoistaan. Ulkoapäin tuleva vastuuttaminen tilanteesta, esimerkiksi rikosilmoituksen teko, saattaa toimia väkivallan tekijälle herättäjänä henkilökohtaisen vastuun ottamisesta. Tällöin mahdollistuu myös väkivallan lopettaminen ja avun hakeminen. (Kaitue ym. 2007, 41-42.)

Oikeudellisten prosessien lisäksi parisuhdeväkivallan osapuolet tarvitsevat tilanteeseensa muun muassa keskusteluapua ja mahdollisesti terapiaa. Parisuhdeväkivallan osapuolien auttamiseksi onkin tehtävä moniammatillista yhteistyötä. Tämä tarkoittaa vastuun ottamis-

ta ja jakamista sosiaalitoimen, oikeusviranomaisten, terveydenhuollon ja eri auttavien järjestöjen välillä. Parisuhdeväkivallan uhri, väkivallan tekijä sekä mahdollisesti perheessä olevat lapset tarvitsevat monipuolista apua tilanteen selvittämiseen ja siitä selviytymiseen. (Kaitue ym. 2007, 53.)

Omassa tutkimuksessani analysoin naisten kokemuksia heidän saamastaan viranomaisavusta ja tuesta. On tärkeää selvittää, miten viranomaiset ovat pystyneet auttamaan naisia parisuhdeväkivalta –tilanteessa ja sen jälkeisissä ratkaisuissa. Ovatko naiset kokeneet saaneensa apua ja kuinka heidän uskonnollinen vakaumuksensa on otettu auttamisessa huomioon?

3.3 Selviytyminen

Selviytymisprosessi parisuhdeväkivallasta on Tuula Korkeela-Leppäsen (2001, 27) mukaan pitkä ja se etenee usein hitaasti. Selviytyminen tapahtuu joko eroamalla väkivaltaisesta suhteesta tai selviytymällä takaisin parisuhteeseen. Irtautuminen parisuhteesta voi olla vaikeaa ristiriitaisten tunteiden, häpeän, pelon ja syyllisyyden vuoksi, vaikka toisaalta väkivaltaiseen parisuhteeseen jääminenkin ei tunnu hyvältä. Parisuhteesta lähteminen voi olla yksi ratkaisu. Viveka Enanderin (2010, 6) mukaan pahoinpidelty nainen voi tulla leimatuksi sekä siitä, että ei lähde väkivaltaisesta parisuhteesta sekä siitä, että jää siihen. Toisaalta naisen ajatellaan olevan vastuussa ongelman ratkaisemiseen lähtemällä ja toisaalta taas naisen ajatellaan olevan vastuussa myös siitä, että perhe pysyy yhdessä.

Havahtuminen muutoksen välttämättömyyteen saattaa tulla esimerkiksi väkivallan pahenemisen tai lasten tilanteeseen havahtumisen kautta. Naisen oma selviytymisprosessi alkaa yleensä vasta väkivaltaisesta parisuhteesta irtautumisen jälkeen. (Ojuri 2004, 3.) Selviytymisprosessi on hyvin yksilöllistä ja on vaikea sanoa, milloin ihminen on täysin selvinnyt kokemastaan väkivallasta, onko koskaan?

Yksi tärkeimmistä selviytymistä tukevia tekijöitä on sosiaalinen tuki. Sosiaalinen tuki voi olla virallista, kuten viranomaisten ja kaupallisia palveluja tarjoavat yritykset tai epävirallista, kuten perhe, suku, ystävät tai lähiyhteisö. Epävirallinen tuki voi väkivaltatilanteissa olla henkistä tukea ja keskusteluapua tai konkreettista apua, kuten tilapäisen majoituksen tarjoamista tai lasten hoitamista. (Kääriäinen 2006, 103-104.)

Tarja Heiskasen (2005) mukaan onnistunut selviytyminen tarkoittaa jollekin sinnittelyä päivästä toiseen, toiselle itsekunnioituksen säilymistä ja elämänarvojen säilyttämistä ennallaan. Jollekin se tarkoittaa syyllisen hakemista loppuelämänsä. Kertyneet elämäkokemukset ja elämän murroskohdat yhdistyvät elämäntaidoksi, joka auttavat selviytymään. Kaikki selviytymisyrietykset tähtäävät muutoksen kohtaamiseen ja sen jonkinasteiseen hallintaan. Selviytyminen tarkoittaa taitoa vähentää ja lieventää elämän hankalia kohtia, ei niinkään saada elämää täydelliseen järjestykseen. (emt., 162-166.)

Parisuhdeväkivalta näyttäytyy monitahoisena ilmiönä, johon liittyy vahvasti sukupuolten väliset erot ja valta – kysymys. Parisuhdeväkivalta mielletään usein vain fyysiseksi väkivallaksi, mutta se voi olla myös henkistä, taloudellista tai uskonnollista ja useimmiten eri muotoja esiintyy yhtäaikaan. On hyvin henkilökohtaista, kuinka kauan parisuhdeväkivallan on kestettävä, ennen kuin asia todennetaan ja huomataan muutoksen tarve. Jotkut sietävät väkivaltaa koko elämänsä hakematta apua ja joillakin avun hakeminen tulee eteen aikaisemmin. Selviytymisprosessi on jokaisella yksilöllinen ja sitä auttavat tai vaikeuttavat monet asiat. Tässä tutkimuksessa käsittelem vanhoillislestadiolaisnaisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta selviytymisestä lähinnä väkivallasta irtautumisen vaiheessa.

4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

4.1 Tutkimusongelman määrittely ja rajaaminen

Tutkimukseni lähtökohtia ja tutkimusongelmaa sain miettiä osallistuessani opiskelijana lestadiolaisnaisten ryhmäkeskusteluihin talvella 2010. Ryhmän jäsenet olivat kokeneet väkivaltaa omassa parisuhteessaan. Ryhmän jäsenet olivat saaneet viranomaisapua perheväkivaltaan ja käyneet yksilöterapiassa. Voidaan siis ajatella, että he olivat saaneet jo hie- man etäisyyttä väkivaltakokemuksiinsa ja heidän kohdallaan voidaan puhua selviytymises- tä, ainakin jollakin asteikolla. Ryhmässä keskusteltiin muun muassa ammattiavun hakemi- sesta, yhteisön suhtautumisesta, anteeksiannosta, avioeroon liittyvistä asioista ja tavoista, joilla väkivaltaan liittyviä asioita tulisi naisten mielestä viedä eteenpäin omassa yhteisössä.

Parisuhdeväkivaltaan liittyy aina sekä uhrin että väkivallan tekijän näkökulmat. Tilanteisiin saattaa liittyä myös henkilöt, jotka ovat näkemässä ja todistamassa väkivaltatilanteita. Kai- killa on erilainen käsitys tilanteista ja niihin johtaneista syistä sekä mahdollisista jatkotoi- menpiteistä. Kohdennan oman tutkimukseni väkivaltaa kohdanneisiin naisiin, jotka ovat olleet tilanteissa uhreina. Sivuan tutkimuksessani myös lapsia, koska oletan, että tutkimuk- seen osallistuvilla naisilla saattaa olla lapsia, jotka naisten mukaan liittyvät väkivaltatilan- teisiin. Tutkimukseni kohteena ovat kuitenkin pääasiassa naiset ja heidän kokemuksensa väkivallasta. Olen kiinnostunut naisten kokemuksissa erityisesti lestadiolaisuuden tuomista erityispiirteistä selviytymiseen.

Tutkimuskysymykseni rakentuvat keskusteluryhmässä esiin tulleista teemoista. Valitse- mani teemat nousivat esiin myös tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, jolloin luin aikaisem- pia tutkimuksia ja ammattikirjallisuutta ja koetin sitä kautta hahmottaa olennaisia näkö- kulmia sekä lestadiolaisuuteen että parisuhdeväkivaltaan.

Avun hakeminen ja saaminen oli keskusteluryhmässä aihe, johon liittyi monia näkökulmia. Avun hakeminen saattoi tuntua vaikealta tai neuvot avun hakemiseen olivat ristiriitaisia. Ryhmään osallistuneet naiset kuvasivat asiaa esimerkiksi näin:

” Mies ei halunnut apua perheen tilanteeseen, uhkailut olivat keinona.”

”Lapsi oireili koulussa vaikean kotitilanteen vuoksi. Onneksi siihen reagoitiin. Opettaja otti perhetilanteen todesta ja teki lastensuojeluilmoituksen. Sillä tavalla me saimme apua.”

”Tuttava on sanonut, että aluksi asiaa olisi pitänyt puhua pienemmässä uskovaisten piirissä ja sen jälkeen miettiä hakeeko apua ulkopuolelta.”

”Avun hakemisessa joillakin on ajatus, että avun antajan pitäisi myös olla uskovaainen.”

Vanhoillislestadiolaisuus on tutkimukseni naisten elinpiiri. Lestadiolaisuus kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, mutta sillä on omia erityispiirteitään herätysliikkeenä muun muassa teologisissa painotuksissa. Tässä tutkimuksessa en tutki lestadiolaisuutta teologian kautta, vaan yritän hakea naisten tulkintoja siitä, mitä vaikutuksia uskonnolla ja lestadiolaisella yhteisöllä on suhteessa heidän väkivaltakokemuksiinsa ja siitä irtautumiseen ja selviytymiseen.

”Anteeksipyyttämiseen sisältyy lupaus, että tätä en enää tee. Jos toistaa tekemistään, käyttää anteeksiantamusta väärin.”

”Joidenkin mielestä oli synty, että tein rikosilmoituksen puolisoni minuun kohdistamista pahoinpitelyistä.”

Tulevana sosiaalityön ammattilaisena minua kiinnostavat naisten ajatukset virallisen avun hakemisesta ja saamisesta. Naiset kertoivat ryhmässä kokemuksiaan saamastaan avusta:

”Avioeroon ei saa pakottaa. Esimerkiksi sosiaalityöntekijä yritti pakottaa. Avioero on oman vakaumuksen vastaista. Naimisissa voi olla, vaikka asutaan eri osoitteissa.”

” Normaali yhteiskunnan palvelut ovat käytössä myös vanhoillislestadiolaisille.”

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millaisia kokemuksia lestadiolaisnaisilla on uskonnon ja lestadiolaisyhteisön vaikutuksesta parisuhdeväkivallasta irtautumiseen ja selviytymiseen?

Millaisia kokemuksia lestadiolaisnaisilla on virallisesta avusta ja tuesta?

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on luonteeltaan kuvaileva, laadullinen (kvalitatiivinen) tutkimus. Tutkimustehtäväni ohjaa tutkimusta aristoteeliseen tutkimusperinteen mukaisesti, jossa päämääränä on ilmiöiden ymmärrettäväksi tekeminen ja inhimillinen toiminta ymmärretään subjektiivisesti. Tavoittelen laadullisen tutkimuksen erityisyyttä tutkimalla ihmisten omia kuvauksia koetusta todellisuudesta. Tutkin puheen kautta tuotettuja subjektiivisia kokemuksia, joita ei voi yleistää. Tavoittelen syvällistä ja monipuolista ymmärrystä aiheestani tutkittavien subjektiivisten kokemusten kautta. (Vilkkä 2005, 97.) Laadullisen tutkimuksen rinnalla tutkimukseni on osin myös määrällinen eli kvantitatiivinen. Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistyessä puhutaan mixed method - tutkimuksesta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 28—33). Käytän kvantitatiivista tutkimusmenetelmää lähinnä vain kuvailemaan kvalitatiivisella menetelmällä tuotettua aineistoa, joka on tutkimuksessani pääosassa. Tästä kerron tarkemmin luvussa 3.3.

Tutkimukseni kvalitatiivisuudesta eli laadullisuudesta kertoo se, että ryhmäkeskusteluun osallistuvia on vähän ja tutkimukseni on selkeästi sidottu tiettyyn kontekstiin eli vanhoillislestadiolaisuuteen. Kohdejoukon tarkka valinta on tarkoituksenmukaista tutkimustehtäväni kannalta. Tutkimuksessani on piirteitä induktiivisesta eli yksityisestä yleiseen suuntautuvaan tutkimukseen. Yleisen näkökulma toteutuu mahdollisuudessa käyttää tutkimuksessa kerättyjä yksittäisiä kokemuksia pohjana laajemmassa väkivaltatyön tarkastelussa ja kehittämisessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.)

Tutkimukseni lähestymistapa on fenomenologinen. Pyrin tarkastelemaan tutkittavien kokemuksia asiasta ja muodostamaan ymmärrystä tuotettujen kokemusten kautta. Fenomenologiassa yksilön subjektiiviset kokemukset nähdään merkityksellisinä, koska tieto maailmasta välittyy vain kokemisen ja aistimisen kautta. Tavoitteena on etsiä uutta ja syvällistä tietoa tutkittavasta kohteesta. Tutkimuksessani en pyrikään tavoittelemaan absoluuttista tai mitattavaa totuutta, vaan syvällisempää ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. (Laine 2001, 26.)

Tuomen ja Sarajärven (2009, 34—35) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa hermeneuttinen ulottuvuus tulee mukaan tulkinnan tarpeen vuoksi. Yleisesti hermeneutiikalla tarkoitetaan ymmärtämisen ja tulkinnan teoriaa ja ymmärtäminen mielletään ilmiöiden

merkitysten oivaltamiseksi. Tutkimuksessani mukailen fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteita, kun pyrin käsitteellistämään tutkittavaa ilmiötä – kokemuksen merkitystä.

Kokemus käsitetään laajasti ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa, maailmaan jossa hän elää. Kokemukset muodostuvat merkitysten kautta. Merkitysten tutkiminen perustuu oletukseen, että ihmisen suhde todellisuuteen on merkityksillä ladattua. Fenomenologinen merkitysteoria sisältää myös ajatuksen, että ihminen on pohjimmiltaan aina yhteisöllinen. Merkitykset, joiden valossa todellisuus meille avautuu, eivät ole meissä synnynnäisesti, vaan ne ovat peräisin yhteisöstä, jossa ihminen kasvaa ja häntä kasvatetaan. (Laine 2001, 28.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään painottamaan tutkittavien ymmärrystä, käsityksiä ja kokemuksia siitä maailmasta, jossa he elävät. Fenomenologian kannalta katsoen on olemassa yksi maailma, josta ihmiset muodostavat erilaisia käsityksiä. Ihmisten käsitykset samasta asiasta voivat olla hyvinkin erilaisia riippuen muun muassa sukupuolesta, iästä, uskontotaustasta ja yleensä kokemuksista. (Niikko 2003, 30.)

Tutkimuksessani on mukana tapaustutkimuksen elementtejä. Kuten Eriksson ja Koistinen (2005, 4–5) kirjoittavat, tapaustutkimus on enemmän lähestymistapa ja tutkimusprosessia ohjaava strategia kuin aineistonkeruu –tai analyysimenetelmä. Tapaustutkimuksessa keskitytään ilmiöihin, jotka määräytyvät valittujen kriteerien mukaan. Kohteena on jokin tämän ajan ilmiö elävästä elämästä tai kohde, josta on tehty aikaisemmin vain vähän empiiristä tutkimusta. Tapaustutkimuksessa tuotetaan intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia siten, että aineisto muodostaa kokonaisuuden. Tapaustutkimuksessa teoria ja empiria käyvät luovaa vuoropuhelua keskenään, kun tavoitellaan kokonaisempaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 159, 168.)

4.3 Tutkimuksen aineisto ja analyysi

Keväällä 2010 alkoi eräällä paikkakunnalla kokoontua noin kahdeksan parisuhdeväkivaltaa kohdanneen vanhoillislestadiolaisnaisen ryhmä. Tutkimukseni aineistoni koostuu neljän ryhmään osallistuneen naisen kahdesta ryhmäkeskustelusta. Lisäksi yksi ryhmään osallis-

tuneista ei halunnut osallistua ryhmäkeskusteluihin, mutta hän halusi kirjoittaa tutkimuskysymysten mukaisesti kokemuksistaan.

Aineiston kerääminen alkoi tutkimusluvan saannin jälkeen elokuussa 2010. Pyysin kirjallisesti taustatietoja esimerkiksi ikä, lasten lukumäärä ja iät, perheväkivallan laatu ja kesto ja nykyinen tilanne (Liite 1). Kysyin nämä asiat kirjallisesti, koska tutkimukseni ei kohdistu siihen, millaista väkivaltaa naiset ovat kohdanneet ja kuinka kauan, mutta ne ovat tärkeitä taustatietoja ja varsinaisessa ryhmäkeskustelussa näiden läpikäymiseen olisi mennyt suhteettoman paljon aikaa.

Aineistoni koostuu neljän lestadiolaisnaisen kuvaamista kokemuksista. Naiset ovat keskenään eri ikäisiä; keski-ikä on noin 40—vuotta. Heillä kaikilla on lapsia 3—12. Parisuhteen kesto naisilla on 9—23 vuotta. Kaikki tutkimukseen osallistuneet naiset asuvat miehestään erillään ja heillä on joko virallinen avioero voimassa, avioero vireillä tai muuten asuvat erillään. Yksi naisista kertoo parisuhdeväkivallan kestäneen enemmän kuin kaksi vuotta ja loput kertovat väkivallan joko alkaneen vähitellen tai kestäneen koko parisuhteen ajan. Väkivallan muodoista naiset ovat kohdanneet lähes kaikkia. Yksi naisista on kokenut henkistä ja uskonnollista väkivaltaa, loput ovat kokeneet näiden lisäksi kaikkia muitakin väkivallan muotoja: fyysistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa.

4.3.1 Ryhmäkeskustelut

Aineiston keruu jatkui ryhmäkeskusteluilla syyskuussa 2010. Ryhmäkeskustelut videoitiin, että litterointivaiheessa olisi helppo tunnistaa, kuka ryhmäläisistä käyttää puheenvuoroa. Pelkästään äänitettäessä ryhmäläisten olisi pitänyt jokaisen puheenvuoronsa aluksi kertoa nimensä nauhalle. Vaikka keskustelut videoitiin, en tutki keskustelijoiden elekieltä tai kehonilmaisua vaan ainoastaan tuotettua puhetta. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 61) mukaan ryhmäkeskustelu on hyvä silloin, kun halutaan selvittää, miten henkilöt muodostavat yhteisen kannan ajankohtaiseen kysymykseen. Tutkimukseni ryhmäläiset olivat koontuneet aikaisemmin ryhmänä. He olivat tietoisia omista ja toistensa kokemuksista, jotka voivat olla samanlaisia tai erilaisia keskenään. Ajattelin, että tässä tilanteessa ryhmäkeskusteluilla päästiin keskustelussa syvemmälle tasolle kuin yksilöhaastattelulla.

Ryhmäkeskustelut toteutettiin osittain teemahaastattelun ja syvähaastattelun menetelmillä siten, että keskusteluteemoja mietittiin etukäteen, mutta keskustelua syvennettiin myös ryhmäläisten mukaan (Liite 2). Fenomenologisen tutkimuksen luonne on avoimuus tutkimuskohteelle. Ryhmäkeskustelun kysymykset olivat avoimia ja mahdollisimman vähän vastausta ohjaavia. (Laine 2001, 35.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoidun haastattelun sovellus, jossa keskustelua kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Teemahaastattelussa on keskeistä haastateltavien omat tulkinnat asioista ja se, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa haastateltavien on mahdollista valita, mitä ja miten haluavat kertoa tietystä teemasta. Syvähaastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä ja vastausten perusteella rakennetaan haastattelun jatko. Aiheen määrittely on tällöin väljää ja siirtyminen aiheesta toiseen tapahtuu haastateltavan ehdoilla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 45—49.) Mielestäni syvähaastattelun ja teemahaastattelun menetelmiä käyttämällä haastateltavat toivat aiheesta esiin omasta mielestään olennaisia ja itselleen tärkeitä näkökulmia. Teemojen avulla pystyin rajaamaan käsiteltäviä aiheita tutkimustehtävän kannalta oleellisiin aiheisiin, mutta samalla tila jäi avoimeksi uusille näkökulmille ja keskustelu ohjautui naisten ehdoilla.

Ryhmähaastattelua voidaan Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 61) mukaan pitää keskusteluna, jossa osanottajat kommentoivat asioita melko vapaasti ja tuottavat monipuolista tietoa tutkittavasta kohteesta. Haastattelijä voi puhua haastateltaville yhtä aikaa tai osoittaa yksittäisiä ja tarkentavia kysymyksiä ryhmän yksittäisille jäsenille.

Ryhmäkeskusteluissa voi tulla hankaluuksia. Esimerkiksi ryhmadynamiikka voi aiheuttaa tilanteeseen sen, että jotkut henkilöt ovat äänessä ja dominoivat tilannetta mielipiteillään muiden jäädessä varjoon. Kaksi haastattelijaa helpottaa tilannetta ja tilanteen ohjailu on helpompaa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 63.) Ryhmänohjaaja oli mukana keskusteluissa ja hänellä oli tuntemus ryhmän toiminnasta ja dynamiikasta. Ryhmänohjaaja johti keskustelua ja esitti etukäteen mietityn teemoituksen kautta tukikysymyksiä keskustelun edetessä. Itse olin keskustelussa mukana videoimassa tilannetta ja tarvittaessa pystyin kommentoimaan ja olemaan mukana keskustelussa.

Ryhmäkeskustelut sujuivat mielestäni hyvin. Videointi aiheutti aluksi hämmennystä, mutta se unohtui nopeasti ja keskustelijat pystyivät keskustelemaan vapaasti annetuista teemoista.

Kaikki naiset osallistuivat tasaveroisesti keskusteluun, eikä kukaan dominoinut tai vähätellyt toistensa puheenvuoroja. Yhteinen kokemus parisuhdeväkivallasta sekä lestadiolaisuuteen kuulumisesta yhdisti naisia ja he puhuivat ”samaa kieltä”.

”Hyvä on puhua näistä asioista, mitkä on mielessä ja saada sanoja tälle, jos siitä joku muukin sitten kuulis.”(Kirsi)

Yksi ryhmäläisistä kirjoitti oman kokemuksensa teemojen pohjalta, koska ei halunnut osallistua ryhmäkeskusteluun. Kirjoittaja on ollut mukana ryhmän työskentelyssä ja hänellä on pohjalla ryhmän yhteinen kokemus asiasta, johon hän pystyi peilaamaan omia ajatuksiaan. Toisaalta kirjoitus oli irrallinen ryhmäkeskustelusta, eikä se päässyt kehittymään ja syventymään ryhmäkeskustelun kaltaisesti. Teemahaastattelun ja syvähaastattelun menetelmien yhdistäminen aiheutti sen, että ryhmäkeskustelut syventyivät ryhmäläisten mukaan ja heidän valitsemiinsa aihepiireihin, joten analyysi-vaiheessa katsoin kirjoituksen olevan liian erillinen kertomus peilattavaksi ryhmäkeskusteluihin ja jätin sen analyysin ulkopuolelle.

Litteroin videoidut ryhmäkeskustelut heti keskustelun jälkeen. Litteroin keskustelut sanatarkasti, mutta en kirjannut ylös kehonkieltä, äänenpainotuksia tai taukoja. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 28 sivua. Käytän tutkimuksessani analyysin tukena suoria lainauksia ryhmäkeskusteluista, jotka olen merkinnyt tekstiin kursivoidulla tekstifontilla ja sitaateilla. Tutkimukseni aiheen arkaluontoisuuden vuoksi lainauksissa käytettyjen naisten nimet on muutettu ja nimikointi on juokseva. Koska ryhmän koko oli niin pieni, yleistän joitakin yksittäisen naisen kertomia kokemuksia välttämällä naisia eritteleviä ilmaisuja esimerkiksi ”yksi naisista koki asian.”.

4.3.2 Sisällönanalyysi

Tutkimukseni aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysia. Sisällön analyysi voidaan määritellä menettelytavaksi, jossa tutkija pyrkii erilaisten sisällöllisten luokittelujen avulla tiivistämään, analysoimaan ja tulkitsemaan tutkimusaineistoonsa tallentuneita sisältöjä ja rakenteita (Mayring 2002, 3). Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen metodi, jossa etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Näitä koskeva tieto ei ole esitettävissä numeerisina tuloksina vaan sanallisina tulkintoina. Sisällönanalyysin avulla

pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen muotoon ja sen tarkoituksena on luoda selkeä sanallinen kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Sisällönanalyysi voidaan ymmärtää joko yksittäisenä metodina tai väljänä metodisena tulkintakehyksenä aineistolle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Käytän tutkimuksessani sisällönanalyysiä väljänä tulkintakehyksenä, joka ohjaa analyysin kulkua aineistosta löytyneistä asioista pelkistettyihin ilmauksiin ja niiden kautta yläkäsitteisiin ja johtopäätöksiin.

Sisällönanalyysi voidaan jakaa lähtökohtaisesti joko aineistolähtöiseen (induktiivinen analyysi) tai teorialähtöiseen (deduktiivinen analyysi) sisällönanalyysiin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee yksittäisestä yleiseen, jolloin analyysiä ohjaavat tutkimustehtävät ja aineisto. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi kuvaa tutkittavien merkitysmailmaa, jolloin tavoitteena on ensisijaisesti tutkittavien toiminta- ja ajattelutapojen ymmärtäminen ja uudistaminen tutkimuksessa muodostuneiden käsitteiden, luokitusten ja mallien avulla. Teorialähtöinen sisällönanalyysi etenee yleisestä yksittäiseen ja analyysiä ohjaa esimerkiksi teoria tai käsitejärjestelmä. Teorialähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on tutkittavien antamien merkitysten avulla uudistaa teoreettista käsitystä tai mallia tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108—117.)

Omassa tutkimuksessani käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka ei ole puhtaasti aineisto- tai teorialähtöinen. Tutkimukseeni olen koonnut teorialähtöisesti viitekehyksen käsitteistä ja näkökulmista, jotka liittyvät aiheeseeni, mutta ne eivät kuitenkaan muodosta yhtenäistä teoriaa. Käsitteet olivat apuna analyysin etenemisessä. Analyysissä on siis tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta sen merkitys on enemmän uusia ajatuksia luova kuin teoriaa testaava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117—119.)

Tutkimuksessani käytettävää päättelyn logiikkaa voidaan kutsua abduktiiviseksi päättelyksi, jossa aineistosta tehtyihin havaintoihin liittyy jokin teoriasta nouseva johtolanka tai ajatus. Tutkimuksen ajatteluprosessissa vaihtelevat silloin aineistolähtöisyys ja valmiin teorian, joita pyritään yhdistämään toisiinsa. Aineisto pyritään jakamaan erillisiin merkityskokonaisuuksiin, joista luodaan lopuksi yhteinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 99—100.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kuvaillaan, ymmärretään ja tulkitaan aineistoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Aineistossani minun ei tarvinnut tavoitella homogeenisyyttä, vaan myös ristiriitaisuudet olivat arvokasta tietoa tutkimukseni kannalta. Pieni keskustelijoiden määrä antaa kokemuksien kannalta arvokasta ja syvällistä tietoa.

Analyysiä aloittaessani luin ensin aineiston läpi useaan kertaan ja pyrin sulkemaan pois ajatuksistani teoreettiset mallit ja aikaisemman tiedon. Käsittelin tekstiä käyttämällä värillisiä koodimerkintöjä. Tämä auttoi itseäni hallitsemaan aineistoa paremmin ja toisaalta löytämään sisällön toisiinsa liittyvät merkitykset.

Jatkoin analyysiä pelkistämällä aineistosta löytyviä tutkimuskysymysten mukaisia ilmauksia ryhmiksi. Yhdistelin yhteen kuuluvia ilmauksia erityyppisten väkivallasta irtautumiseen liittyvien asiakokonaisuuksien alle. Alustava sisällön ryhmittely tarkentui analyysin edetessä, mutta antoi jo selkeän lähestymistavan aineistoon. Seuraavaksi muodostin alustavista ryhmistä alaryhmiä, joille annoin sisältöä kuvaavat nimet. Nämä toimivat tutkimuksessani väkivallasta irtautumista hahmottavina alakategorioina. Alakategorioista muodostin kolme nimettyä ryhmää, joista tuli tutkimukseni yläkategoriat. Yläkategoriat toimivat tutkimukseni pääkäsitteinä ja kuvaavat väkivallasta irtautumisen ja selviytymisen prosessia, joka toimii tutkimukseni yhdistävänä yläluokkana. Taulukossa 1. esittelen aineiston analyysin tuloksena esimerkin ryhmittelyajatuksen muotoutumisesta alkuperäisestä ilmauksesta yläkategoriaan.

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALAKATEGORIA	YLÄKATEGORIA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
"...omalta äidiltä mä olen peittänyt kaiken niin hyvin kuin mahdollista..."	Väkivallan peittäminen ja normalisointi	4 Uskossa ja väkivallassa eläminen	4 Väki- ja usko	Irtautuminen ja
"...mun oli vaan vietävä lapset turvaan, mä en kestänyt sitä, mitä lapset joutu kokeen ja näkeen."	Lasten tilanne saitekemään päätöksen	5.1 Ratkaisuja	5 Irtautuminen väkivallasta	selviytyminen
"...mutta tämä usko on nyt mietityttännyt..."	Uskonkriisi	6.2 Usko	6 Ratkaisujen jälkeen	väkivallasta

Taulukko 1. Esimerkki aineiston ryhmittelystä alkuperäisilmauksesta yläkategoriaan

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Yhteiskunnan arvot ja moraalikäsitteet määrittävät sen, mitä pidetään sensitiivisenä. Sensitiivisestä tutkimusaiheesta voidaan puhua, jos tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita yksityisistä, yhteiskunnan normien vastaisista, ihmisille syyllisyyttä ja häpeää tai jopa psyykkisiä traumoja aiheuttavista ilmiöistä. (Laitinen & Uusitalo 2007, 317.)

Sosiaalityön tutkimus joutuu vastaamaan tavanomaista vahvemmin sensitiivisyyden haasteisiin. Inhimillisen vuorovaikutuksen korostuminen, ihmisten vaikeat elämäntilanteet ja arkaluontoiset henkilökohtaiset kysymykset ovat tyypillisiä sosiaalityön tutkimukselle. Tutkimuksen vastuuseen kuuluu ihmisarvon kunnioittaminen, välittäminen ja tutkijan vastuu. (Pohjola 2003, 54.)

Ojurin (2004, 70) mukaan parisuhdeväkivallan tutkimisen merkitsevän menemistä ihmisen elämän yksityisyyteen. Ojurin tutkimuksessa mukana olleet naiset halusivat kuitenkin näin tehtävän. Joillekin heistä tutkimuksessa mukana oleminen merkitsi samalla mahdollisuutta

purkaa omaa tilannettaan sekä tukea samasta ongelmasta kärsiviä naisia. Ajattelen, että omassa tutkimuksessani asia on juuri näin. Ryhmäkeskusteluissa naiset saivat purkaa tunteuksiaan ja saivat erilaisia näkökulmia asiaan. Esimerkiksi ne, jotka ovat selviytymisprosessin alussa, saivat tietoa siitä, mitä pidemmällä prosessissa olevat naiset ovat kokeneet auttaviksi ja ehkä voivat ammentaa siitä jotain myös omaan elämäänsä.

Tutkittaessa ihmisiä tärkeitä eettisiä periaatteita ovat ihmisen itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus ja yksityisyyden kunnioittaminen tärkeää. Tutkittaville on annettava tarpeeksi tietoa tutkimuksesta ja sen käyttötarkoituksesta. Tutkittavilla on oikeus määrittää, mitä tietoja he antavat tutkimuskäyttöön. Kun kerätään laadullista aineistoa suoraan tutkittavilta, on huomioitava aineiston käyttäjät, aineiston käsittely ja säilyttäminen. Henkilötietolaki ja hyvä tieteellinen käytäntö korostavat tutkimuksessa mukana olleiden anonymiteettisuoja ja tunnistettavuuden estämistä. (Kuula 2006, 60—64 ja 131—135.) Olen keskustellut tutkimukseen liittyvistä asioista tutkittavien kanssa ennen ryhmäkeskusteluja. Sovimme aineistoon ja sen säilytykseen liittyvistä asioista. Sovimme myös, että tutkittavat saavat lukea tutkimuksen ennen sen julkaisua asiavirheiden varalta. Anonymiteetin suojaamiseksi käytän aineiston sitaateissa ”juoksevaa” nimikointia, jolloin sitaattien henkilöiden sanomisista ei voida muodostaa tarinoita.

Ryhmäkeskusteluiden jälkeen pohdimme ryhmänohjaajan kanssa sitä, onko väärin käyttää ryhmää tutkimukselliseen käyttöön, koska ohjaaja on saavuttanut ryhmänohjauksen kautta ryhmäläisten luottamuksen ja hän tuntee ryhmäläiset ja heidän taustansa. Toisaalta tutkimuksellinen ote on osa normaaleja työkäytäntöjä ja on tärkeää saada naisten kokemukset esille. Ajattelen, että tässä tutkimuksessa ryhmäkeskusteluihin osallistuneet olivat tietoisia keskustelujen tutkimuksellisesta käytöstä. Keskustelujen teemat olivat etukäteen mietittyjä, mutta ryhmäläiset saivat viedä keskustelua eteenpäin syventyen tärkeiksi kokemiinsa aiheisiin. Tässä mielessä ryhmäläisillä oli vapaus ilmaista se, minkä he halusivat tuoda esiin tutkimuksessa. Ryhmäläiset kokivat ryhmätilanteet hyviksi ja ne auttoivat myös heitä itseään jäsentämään tilannettaan.

Koin oman roolini tutkijana hyvänä. Koska olin läsnä ryhmäkeskusteluissa, pystyin havainnoimaan keskustelun kulun ja ymmärtämään asiat paremmin naisten näkökulmasta. En kuitenkaan osallistunut keskusteluun ja pystyin tarkastelemaan asioita ulkoapäin tutkijan silmin.

5 VÄKIVALTA JA USKO

Tässä luvussa analysoin ryhmäkeskustelujen pohjalta, miten parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset kuvaavat väkivallan käsitteen muodostumista ja sitä, miten se asettuu lestadiolaisen yhteisön käsitykseen asiasta. Jäsenän myös uskon ja uskonnollisten oppien merkitystä naisten väkivaltakokemuksissa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko ja siihen kuuluvat järjestöt, kuten vanhoillislestadiolaisuus ovat määritelleet väkivallan vääräksi ja pyrkineet tekemään työtä väkivallan vastustamiseksi (ks. www.evl.fi). Keskusteluissa tutkimukseen osallistuneet naiset kertoivat, että lestadiolaisessa yhteisössä kukaan uskovainen ei hyväksy väkivaltaa. Lakia kunnioitetaan ja julkinen opetus saarnoissa ja yhteisissä tapaamisissa on sen mukaista.

Johtavan perheneuvojan Seppo Viljamaan mukaan nykyisin kasvatukseen ei hyväksytä enää minkäänlaista väkivaltaa. Tämä on johtanut siihen, että väkivalta on aikaisempaa verhotumpaa ja vaikeampi tunnistaa ja sillä voi olla myös tuhoisimmat seuraukset. (Hirvonen 2010.) Tutkimukseeni osallistuneet naiset kertovat piiloviestinnästä, jota voidaan käyttää esimerkiksi lasten kurituksen suhteen. Lasten kurittaminen nähdään kasvatukseen, joka osittain periytyy sukupolvelta toiselle. Se on ehkä osittain hyväksyttyä, mutta kuitenkin piilotettua. Naiset kuvaavat, kuinka he ovat joutuneet miettimään lastensa kasvatustapojensa, koska eivät itse ole hyväksyneet fyysistä kuritusta.

”Että tavallaan hyväksytään jonkunlainen (lasten kuritus).”(Liisa 1:8)

Ko ei kukkaan näkis, niin siitä vaan”(Terttu 1:8)

”Minä olin muutenkin vähän kummajainen siinä perheessä, mutta mää en oo koskaan hyväksynyt, että lapsia sillai väkivaltaisesti tai mitenkään kaltoinkohdellaan ja ne taas otti sen sananlaskun ihan fyysisesti, että se haetaan se karahka metästä ja piiskataan se pentu ja sillä siisti. Jos ei kerta muuten tottele.” (Tarja, 1:8)

Tutkimukseni naiset kertovat, kuinka esimerkiksi Raamatunlausetta ”joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan” käytetään oikeutuksena kurittaa lapsia, vaikka lause voidaan tulkita myös siten, että vitsalla on aikoinaan hätistelty petoeläimet pois lapsen luota. Lehtipuun (2007, 67) mukaan Raamatun tekstit ovat syntyneet erilaisessa yhteiskunnallisessa ja kulttuuris-

sa tilanteessa, jossa itse elämme ja ne heijastavat monin tavoin patriarkaalista kulttuuria. Kaikki Raamatun tekstit ovat lähtökohdiltaan monitulkintaisia. Raamatun tulkinta liittyy suuri vastuu, koska sitä voidaan tulkita auttamaan heikkoja, mutta myös pönkittämään omaa valtaa.

Tutkimukseeni osallistuneiden naisten mukaan lestadiolaisessa yhteisössä ei tunnisteta, mitä kaikkea väkivalta voi olla. Fyysinen väkivalta tunnistetaan ja se tuomitaan vääräksi, mutta hengellinen, henkinen, taloudellinen ja seksuaalinen väkivalta voivat olla väkivallan muotoja, joita ei helposti tunnisteta väkivallaksi. Osaltaan naiset toivat esiin sitä, että myös heillä itsellään on ollut vaikeaa tunnistaa tai nimetä väkivallan muotoja ja tämä on hidastanut avun hakemista heidän kohdallaan. Tilannetta on pidetty normaalina perhe-elämään kuuluvana asiana, eikä asiaan ole osattu ottaa kantaa, jos tilanteesta on mainittu muille uskovaisille.

”jos hakataan tai potkitaan tai on silmä mustana niin se on väkivaltaa, mutta se kaikki muu. Jos sää joudut keräämään pulloja, että sää saat ruokaa, mutta mies käy syömässä ravintolassa, niin sitä ei nähä minkäänlaisena väkivaltana. Että ei käsitetä niitä kaikkia eri muotoja (...) Se pitää sanoa konkreettisesti, että montako kertaa sua on kuristettu ja millä ja monestiko sua on yritetty myrkyttää ja millä tavoilla, että muutenhan se voidaan luulla että toinen on vaan jotenkin vaikka näin (tönäisee pienesti vieruskaveria). Koska se on se hänen kokemusmaailmansa väkivallasta. Ja sitte jos sää sanot, mitä sulla on ollu, niin se on niin pöyristyttävää, että ei sitä toinen usko.”(Sinikka, 1:9)

Parisuhdeväkivallan kieltämisessä ja ulossulkemisessä ei ole kyse ainoastaan tietoisesta ajatuksen väistelemisestä, vaan myös tiedostamattomasta torjunnasta. Jos väkivalta tapahtuu parisuhteessa, mikä yleensä mielletään lämmön ja turvallisuuden tilaksi, se voi herättää mielikuvia likaisuudesta ja tahriintumisesta, joka taas herättää pelkoa, vastenmielisyyttä ja kieltämisen tarvetta. Parisuhdeväkivallan kohteena olevat naiset kaipaavat ulkopuolelta tulevaa tukea, väkivallan tunnistamista ja tunnustamista, ajatukselleen, että kaikki ei ole parisuhteessa kunnossa. (Husso 2004, 71.)

Tutkimukseni naiset ovat jonkin verran miettineet syitä, miksi heidän miehensä ovat käyttäytyneet väkivaltaisesti. Osa on löytänyt syyn miehen sairaudesta, kuten narsismista ja

persoonallisuuden häiriöistä. Osa taas löytää selityksen väkivallalle sosiaalisen oppimisen mallin mukaisesta kasvatuksesta johtuvasta mallioppimisesta.

” Sillain mää olen ajatellu, että siksi kai ne meänki miehet tekkee noin, koska koko niiden perhe ajattelee ja tekee niin.”(Jaana 1:8)

Tutkimukseen osallistuneet naiset ovat eläneet väkivaltaisessa parisuhteessa vähintään kaksi vuotta ja enimmillään 17 vuoden ajan. Tässä tutkimuksessa en keskittynyt tarkemmin siihen, millaisia kokemuksia naisilla on väkivallasta. Esille tuli kuitenkin se, että väkivallan muodoista naiset ovat kohdanneet lähes kaikkia. Yksi naisista on kokenut henkistä ja uskonnollista väkivaltaa, loput ovat kokeneet näiden lisäksi kaikkia muitakin väkivallan muotoja: fyysistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa. Väkivalta on kohdistunut myös lapsiin ja naiset ovat äiteinä joutuneet puolustamaan lapsiaan.

”Lapset joutui väkivallan kohteeksi ja pelkäsivät kotonaan. Joskus olivat vessassa odottamassa lukkojen takana, että minä tulen kotiin. Tai se, että isähän yritti raiskata minutkin, kun pieniä lapsia oli läsnä.” (Ritva 1:7)

Väkivalta alkoi jokaisen naisen kohdalla vähitellen ja niin, että sitä ei edes tunnistanut väkivallaksi. Lundgrenin (1998, 171) mukaan väkivallan normalisointiprosessissa raja hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käyttäytymisen välillä hämärtyy vähitellen. Normalisointumisen voi tapahtua muun muassa väkivaltaisen käyttäytymisen ja rakkaudenosoitusten vaihteluna. Samalla väkivallan läsnäolon, kieltämisen ja ulossulkemisen jatkuminen mahdollistuu. Tutkimukseeni osallistuneet naiset tunnistivat itsessään väkivallan selittelyn ja normaaliksi pukemisen. He olivat myös yrittäneet löytää keinoja selviytymiseen väkivallan värittämässä elämässä.

” Silloin yritti vaan pinnistellä, että olis jotenki normaali. Että yritti etsiä niitä hyviä puolia, vaikka niitä piti tonkia.”(Kyllikki 1:2)

Tutkimukseen osallistuneet naiset kertovat kamppailleensa lestadiolaisen opetuksen ja uskon kanssa eläessään väkivaltaisessa parisuhteessa. Naiset kokevat, että väkivallan tekijät käyttivät heidän uskoaan hyväksi muun muassa käyttämällä Raamatun kohtia ” rakkaus

kestää kaiken” ja ”kaikki pitää antaa anteeksi seitsemänkymmentä kertaa seitsemänkymmentä kertaa” ja oikeuttivat niillä väkivallan tekoja ja anteeksiantoa.

Raamattua voidaan tulkita siten, että siitä nouseva teologia on väkivaltaa tukevaa teologiaa. Se tukee joko suoraan tai epäsuorasti väkivallan tekijää eikä väkivallan kohteena olevaa ihmistä. Teologian kautta voidaan esimerkiksi pyrkiä vähättelemään tai oikeuttamaan väkivaltaa sekä siirtämään vastuu väkivallasta perusteettomasti väkivallan kohteena olevalle ihmiselle. Väkivaltaa tukevasta teologiasta on kyse myös silloin, kun teologian kautta pyritään oikeuttamaan hierarkkinen hallitsemis- tai alistussuhde toiseen ihmiseen. (Huomo 2007, 29-30.)

Tutkimukseni naiset kertoivat pettyneensä lestadiolaisessa yhteisössä ja sen opetuksessa siihen, että asiat eivät todellisuudessa menneetkään niin kuin opetettiin. Naiset kertoivat suurimmaksi vääryudeksi anteeksiantamisen väärinkäytön. Foucaultin (1998, 43—58) mukaan tunnustamisen käytäntö toimii yhteiskunnallisia järjestyksiä ylläpitävänä voimana. Tunnustaminen voi vapauttaa taakasta ja antaa mahdollisuuden aloittaa alusta. Toisaalta siihen liittyy vallan näkökulma, koska tunnustus edellyttää, että joku toinen arvioi, armahdtaa ja sovittaa teon.

Anteeksipyytäminen ja anteeksiannon julistaminen on yksi lestadiolaisen herätysliikkeen opetuksen kulmakiviä. Tutkimukseni naisten kokemuksen mukaan se on parhaimmillaan hyvä ja puhdistava asia. Väärinkäyttöksi anteeksiantamus muuttuu silloin, kun oikeaa katumusta teosta ei ole, eikä halua muuttua anteeksiannon jälkeen. Väkivallan tekijä käyttää anteeksiantamusta päästäkseen nopeasti tilanteesta ohi ja voi vedota siihen, että anteeksiannon jälkeen tapahtunutta ei saa enää muistella tai siitä keskustella. Anteeksianto samoista väkivallan teoista aiheutti naisissa kyynisyyttä ja he alkoivat epäillä myös omaa uskoaan ja kykenevyyttään anteeksiantoon. Koska väkivallan tekoja ei saanut enää anteeksiannon jälkeen muistella, oli myös avun hakeminen tilanteeseen vaikeaa. Väkivallan tekijän ei anteeksiannon myötä tarvinnut enää palata tekoihinsa, joten muutoksen mahdollisuus hävisi myös tekijältä.

”Kyllähän sen pystyy sydämestään antamaan anteeksi, jos toinen sen oikeasti kokee vääräksi (...) mutta jos toisella ei ole aikomustakaan olla tekemättä sitä toista kertaa. Että se

pyytää anteeksi päästääkseen siitä tilanteesta, mutta ei siksi että se ymmärtäis tehneensä väärin.” (Katja 1:4)

Naisten Linja Suomessa ry:n puheenjohtaja Rauni Kortesalmi kertoo, että jos väkivallan uhrilla on uskonnollinen vakaumus, anteeksiantaminen tuntuu velvollisuudelta ja kristillisyyteen kuuluvalta hyveeltä. Tämän vuoksi anteeksipyytämisen ja anteeksiantamisen saattavat jatkua parisuhteessa pitkäänkin. Väkivallan tekijälle tämä tarkoittaa myös sitä, että hän uskoo sovittaneensa tekonsa, eikä havahdu hakemaan apua väkivaltaisuuksista. (Hirvonen 2010.)

Vaatimus anteeksiantamisesta voidaan perustella myös teologian avulla. Jos anteeksiantamista vaaditaan väkivallan vielä jatkuessa, tuetaan väkivallan tekijää eikä sen kohteena olevaa ihmistä. Anteeksianto ja sovinto ovat kristinuskon ydinasioita, jotka sinällään ovat tavoittelemisen arvoisia asioita. Vaatimus antaa anteeksi voi kuitenkin kääntyä itseään vastaan, jos kyseessä on jatkuva parisuhdeväkivalta. Jos vaaditaan anteeksiantamista, mutta väkivaltaa ei tuomita eikä siihen puututa, on kyse väärästä anteeksiantamisen vaatimuksesta. Tällöin anteeksiantamus muuttuu väkivaltaa tukevaksi rakenteeksi. (Huomo 2007, 30—31.)

Anteeksianto vaatii aikaa. Loukkauksen kohteena ollut ihminen tarvitsee aikaa käsitellä ensin tunteet, joita loukkaus on aiheuttanut ja vasta sen jälkeen voidaan puhua anteeksiantamista. Anteeksiantaminen ei poista tapahtunutta vääryyttä tai sen seurauksia. Se ei siis vielä palauta parisuhdetta ennalleen, vaan antaa mahdollisuuden rakentaa suhteen uudelleen. Anteeksianto on sidoksissa ihmisen itsetuntoon. Liian pikainen tai kritiikitön anteeksianto voi tapahtua loukatun itsekunnioituksen kustannuksella ja samalla kyseenalaistetaan loukatun arvokkuus uudelleen. Sovinto ja anteeksianto edellyttävät väkivallan tekijän katumista eli sanoutumista irti ja vastuun kantamista väkivallasta. (Huomo 2007, 31—35.)

”Jos sitä vuosia päivästä toiseen, parhaimpina päivinä tunnista toiseen saarnaa synnit anteeksi samasta asiasta, niin kyllähän sitä miettii, että eikö tähän muuta keinoa ole.” (Sirpa 1:4)

Anteeksiantamuksen väärinkäyttöön tutkimukseni naiset lisäävät myös sen, miten väkivallan tekijä saa uhrin tuntemaan syyllisyyttä sellaisista asioista, mitä hän ei oikeasti ole edes

tehnyt. Painostamalla ja pakottamalla muistelemaan erilaisia tilanteita menneisyydestä väkivallan tekijä saa uhrin tuntemaan syyllisyyttä. Anteeksipyyntö ja anteeksiannon saaminen asioista, mitä ei ole tehnyt, saavat epäilemään itseään ja omaa käytöstään. Väkivallan käyttäjä saa uhrin mukaan kuvitelmiinsa ja lisää omaa valtaansa suhteessa häneen.

Naiset kertovat, että heidän kokemuksensa mukaan normaalissa uskovaaisessa perheessä mies ja nainen ovat tasa-arvoisia suhteessa toisiinsa. He ajattelevat, että on vielä olemassa vanhanaikaista ajattelua esimerkiksi siitä, että mies hallitsee naista seksuaalisesti tai että mies on perheen pää. Tällainen ajattelu on kuitenkin väistymässä.

Toisaalta naiset toivat esille monia esimerkkejä siitä, miten lestadiolaiset ovat neuvoneet heitä tai heidän tuttaviaan esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Esimerkeistä kuvastuu vahvasti se, että miehen ajatellaan tarvitsevan seksiä naista enemmän ja miehen tarpeet ovat tärkeämmät kuin naisen. Seksuaalisuus on tuotu myös uskon asiaksi siten, että asumuserossa olevaa naista on kehoitettu vierailemaan miehensä luona, että miehen usko säilyisi, kun hänen ei tarvisi lähteä vieraan naisen luo.

”Määki sain kuulla just (...), että jos toinen haluaa ja toinen ei anna, niin siihenhän se johtaa. Vähän niinko että jos olisit antanu silloin kun toinen halusi, niin ei teillä olis yhtään ongelmia.”(Raija 1:9)

”Meidän kohdalla kyllä asia ajateltiin niin, että miehellä usko säilyis, jos minä kävisin hänen luonaan, että ei tarvis vieraisiin lähteä.”(Mirja 1:9)

Tutkimukseni naiset siis ajattelivat olevansa tasa-arvoisia miesten kanssa, mutta toisaalta he olivat saaneet uskovaisilta ohjeita, jotka viittaavat miesten ja heidän tarpeidensa olevan tärkeämpiä kuin naisten. Voidaan miettiä, että huomaavatko naiset mahdollista epätasa-arvoa, jos he elävät ja ovat sopeutuneet lestadiolaisen yhteisön arvomaailmaan? Kuten Liljeström (1996, 125—133) on kirjoittanut, sukupuolijärjestelmän ylläpitäminen vaatii myös naisten hyväksynnän. Naisten kokemusten mukaan lestadiolaisen liikkeen sukupuolijärjestelmä näyttäytyy heterosuuntautuneeksi todellisuudeksi, jossa naiset ovat olemisen perusperiaatteiden mukaisesti olemassa miehiä varten. Todellisuus muodostuu laajasta joukosta yhteiskunnallisia, taloudellisia ja tunnesidonnaisia suhteita, joissa normit, ajattelun muodot ja ajatusrakenteet määrittävät naisen miehelle eikä päinvastoin tai tasapuolisesti.

Tutkimukseni naisten kokemukset väkivallasta ja uskosta paljastavat, kuinka väkivaltaan liittyvät asiat kietoutuvat vahvasti myös uskon asioihin. Toisaalta väkivalta tuomitaan, mutta samalla sitä myös salataan. Uskonnon opilliset painotukset, kuten anteeksianto, voivat saada väkivaltaisessa parisuhteessa vääristyneen merkityksen ja niillä voidaan jopa oikeuttaa väkivallan jatkuminen. Naisten kokemuksista heijastuu lestadiolaisen yhteisön patriarkaalinen sukupuolijärjestelmä, vaikka naiset itse kokevat olevansa tasa-arvoisia miesten kanssa.

6 IRTAUTUMINEN VÄKIVALLASTA

Tässä pääluvussa analysoin naisten kokemusten perusteella väkivaltaisesta parisuhteesta irtautumista. Väkivallasta irtautumisesta on tehty monia tutkimuksia, joiden kautta jäsenen oman tutkimuksen naisten kokemuksia. Irtautumisen vaiheeseen kuuluvat muutoksen välttämättömyyden huomaaminen ja ratkaisujen tekeminen. Viranomaiset voivat olla tässä vaiheessa tiedon ja tuen antajina. Uskon asiat ja tunteet liittyvät vahvasti irtautumiseen ja ratkaisujen tekemiseen. Ne voivat myös joissain määrin vaikuttaa viranomaisten toimintaan.

6.1 Ratkaisuja

Väkivaltaisista parisuhteista irrottautuminen on usein hidasta, koska väkivalta halutaan ennemmin kieltää ja salata. Väkivallan vakavuutta vähätellään ja miehen uskotaan muuttuvan. (Husso 2004, 297.) Irtautuminen on vaikeaa häpeän, syyllisyyden ja pelon vuoksi. Naisella on usein ristiriitaisia tunteita, koska toisaalta väkivaltaiseen parisuhteeseen jääminen ei ole hyvä ratkaisu, mutta toisaalta irtaantuminenkaan väkivaltaisesta miehestä ei tunnu, ainakaan aluksi, hyvältä vaihtoehdolta. (Korkeela-Leppälä 2001, 27.) Mies on paljon muutakin naiselle kuin pahoinpitelijä. Hän on lasten isä, toinen perheen elättäjistä ja kiintymyksen kohde. (Keskinen 1996, 8.) Havahtuminen omaan elämäntilanteeseen kesti tutkimukseeni osallistuneilta naisilta useampia vuosia. Väkivalta muuttui ajan mittaan pahemmaksi ja alkoi saada selkeämpiä muotoja.

”Aluksi ko tapahtu jotaki, niin sitä pyrki selittämään, mutta sitten kun ei enää pystynyt selittämään itselleen, se paisu vaan niin mahdottoman suureksi.” (Anna 1:1)

Uskoon liittyvät asiat kietoutuvat naisten kokemuksiin vahvasti, koska he joutuvat väkivaltaan liittyvien ratkaisujen miettimisen lisäksi miettimään omaa uskoaan ja uskonnollisen vakaumuksen sanelemia ehtoja parisuhteelle. Lestadiolaisen opetuksen mukaan avioliitto on pyhä ja ikuinen ja eroaminen on sen vuoksi mahdotonta. Kuten Yrjö Tala (2010) kirjoittaa Päivämies –lehdessä: ”Jumala asetti avioliiton ihmisen parhaaksi. Avioero on jotakin muuta. Se on osoitus siitä, miten syvästi Jumalan kuva on meissä turmeltunut. Ihmisen pahuus erottaa meidät Jumalasta ja toisista ihmisistä, jopa kaikkein läheisimmästä ihmisestä.” Väkivallan tekijät tuodittautuivat naisten kokemusten mukaan eron mahdottomuuden

ajatukseen ja pystyivät jatkamaan väkivaltaista käyttäytymistään. Naisille itselleen eron ajatus oli kovaa kamppailua siitä, mitä on opetettu ja miten itse pystyy tekemään oikeita ratkaisuja.

” Munkin mies sanoi, että uskovaiset ei voi muuttaa erilleen. Ja se ajatus oli niinko hänelläki, että hän voi tässä tehdä mitä vaan ja tämän on vaan jatkuttava ja hän sai myös tukea tähän asiaan muutamilta ihmisiltä.” (Pirjo 1:6)

”Mielessä oli se ajatus, että jos mä en olis uskovainen, niin mä lähtisin tästä saman tien pois. Mä en sitä sano, että ei-uskovainen lähtis siitä jotenkin nopeammin pois, kyllä varmaan moni tekkee sitä lähtöä kauan, mutta kyllä mä ajattelen, että uskovainen tekee sitä vielä kauemmin. Että itekki ajatteli, että kun on uskovainen, niin ei voi lähteä.”(Sinikka 2:4)

Irtautuminen väkivaltaisesta parisuhteesta tapahtuu usein vasta siinä vaiheessa, kun kaikki keinot väkivallan lopettamiseksi on jo kokeiltu ja mitään muuta ei ole tehtävissä. Riskit parisuhteeseen jäämiselle alkavat tuntua pelottavammilta kuin eroaminen. (Husso 2004, 83.) Ennen päätöstä irtautua suhteesta, nainen tarvitsee monia käänteentekeviä kokemuksia, kuten väkivallan pahenemista tai heräämistä omaan ja lasten tilanteeseen, ennen kuin voi varmistua muutoksen välttämättömyydestä. Jossain vaiheessa myös tutkimukseni naisten elämässä tapahtui asioita, joita he eivät enää pystyneet selittämään hyväksi ja naiset tajusivat muutoksen ja ratkaisujen olevan ainoita vaihtoehtoja.

”Viimeinen pisara oli se, että se oli jo uhka kaikkien turvallisuudelle. ” (Siiri 1:1)

”Henkinen väkivalta oli mennyt niin pitkälle, että mieskin jossain vaiheessa sanoi mulle suoraan, että haluaa kokeilla mitä mä kestä, että kauanko mun psyky kestä, että mä sekoan. Se oli mulle sellainen merkki, että se todellakin aikoo saaha minut hulluksi.” (Eira 1:1)

Husson (2004, 145) tutkimuksessa kävi ilmi, että naiset selittävät sekä avioliitossa pysymistä että eroamista lasten parhaalla. Väkivaltaisesta suhteesta eronneet naiset ovat kuvanneet, kuinka he ovat saaneet voimaa eroprosessiin juuri lapsista, vaikka itsestään he eivät enää jaksaneet välittää. Naiset ovat pitäneet ero-ratkaisua parhaimpana vaihtoehtona ja

ovat surreet sitä, että eivät tehneet ratkaisua aikaisemmin. Kaikki tutkimukseeni osallistuneet naiset kertovat, että syy avun hakemiselle ja ratkaisujen tekoon olivat juuri lapset. Jos he olisivat olleet miehen kanssa parisuhteessa ilman lapsia, kaikki miettivät olevansa ehkä vieläkin parisuhteessa. Lapset joutuivat näkemään väkivaltaa ja olemaan myös itse kohteina. Tämä sai naiset miettimään omaa rooliaan äiteinä ja lasten suojelijoina. Naiset miettivät lasten suojelemista myös uskon kautta, kuinka heille on opetettu, että raskaudenehkäisy tai abortti ovat väärin ja olivat tulleet siihen tulokseen, että myös synnytettyjen lasten suojeleminen on yhtä tärkeää.

”Mää ajattelen, että jos lapsiin ei olis kohdistunut mitään, tietenki ne olis nähny, mutta jos se olis kohdistunu vaan minuun, niin olisin varmaan vieläki siinä samassa tilanteessa.”
(Kerttu 1:7)

”Silloinko ajattelin tätä uskonnollista vakaumusta ja tätä ratkaisua, niin ajattelin, että kyllähän sitä siionissakin opetetaan, että aina ihmisen elämää on suojeltava, että ei hyväksytä esimerkiksi raskaudenkeskeytystä, jos on jotakin geeniperimässä muutoksia tai muutenkaan ja mä ajattelin, että mun tehtävä on suojella nää lapset.”(Laura 1:7)

Naiset kokevat jääneensä ratkaisujen keskelle yksin. Tärkeimmillä hetkillä, kun he olisivat tarvinneet apua ratkaisujen miettimiseen, kukaan lähellä olevista ei osallistunut pohdintaan. Muissa elämän ratkaisuissa naiset kokevat saaneensa kannustusta, mutta tässä asiassa he jäivät yksin. Syyksi tähän naiset miettivät muun muassa sitä, että uskovaisille tilanne saattaa olla niin outo, että siihen ei osata sanoa mitään. Vakaumuksen vastaisesti ei uskalleta neuvoa ottamaan esimerkiksi eroa, mutta toisaalta ei osata neuvoa muitakaan vaihtoehtoja tilanteen parantamiseksi.

”Tässä liikutaan niin aroilla vesillä näiden opillisten asioiden suhteen, että kysyt sitten vaikka puhujilta tai lääkäriltä tai psykologilta tai kenen kanssa nyt puhutkaan, niin kukaan ei uskalla sanoa sitä ääneen, mutta se että et saa sieltä hengellisestä kodistasi sitä tukea näille ratkaisuille, mitkä tiedät, että on pakko tehdä. Siinä tilanteessa haluais jotenkin jakaa sitä vastuuta, että joku muukin sanois vaikka, että tuossa tilanteessa se on hyvä ratkaisu, mutta sitä ei kukaan uskalla tulla sanomaan.” (Mari 1:7)

Tutkimukseen osallistuneet naiset asuvat kaikki erossa miehistään. He ovat joko ottaneet virallisesti avioeron tai ovat päätyneet jatkamaan avioliittoa, vaikka yhteinen omaisuus on jaettu ja lasten huoltajuuksista sovittu. Naisten lapset asuvat äitiensä luona.

Parisuhdeväkivalta ei välttämättä lopu eroamiseen. Tutkimusten mukaan noin kolmannes väkivaltaisesti käyttäytyvistä miehistä jatkaa väkivaltaista käyttäytymistään myös parisuhteen loppumisen jälkeen (Heiskanen & Piispa 1998, 38). Tutkimukseni naisten kohdalla parisuhdeväkivalta loppui, kun he ottivat eron miehistään. Joillakin mies on käynyt yllättäen kotona häiritsemässä, mutta muuten elämä on parisuhdeväkivallan osalta rauhoittunut. Naisten kokemuksen mukaan elämä eron jälkeen on kaaosta vaikka parisuhdeväkivalta onkin loppunut. Fyysinen ja psyykinen kunto on heikkoa väkivaltakokemusten jälkeen ja lapsista huolehtiminen jää yksin äidin vastuulle. Arjen pyörittäminen usean lapsen kanssa ja samalla omien ja eroon liittyvien asioiden miettiminen vievät paljon voimavaroja.

”...niin pari ensimmäistä vuotta meni sellaisessa unessa, se oli sellaista kaaosta. Nyt jälkeen päin se vähän harmittaa, kun se aika meni niinko hukkaan. Se aika oli lapsilta pois. Ja kuinka paljon ne lapset olis tarvinnu sitä toisen vanhemman tukea.”(Marjut 1:3)

”Ja sitten me ollaankin yhtäkkiä se perhe, jossa sossut käy. Ja mää oon se eronnut yksinhuoltajaäiti, jota tässä uskonnollisessa yhteisössä ei ole tai ei kuuluis olla. Sitten oli lasten terapiajutut ja kaikki järjestelyt.”(Malla 1:3)

Eron muuttamisen päätöksen jälkeen naiset ovat uudessa tilanteessa elämässään. Mary Douglas (2000, 158—159) määrittelee vaiheen siirtymävaiheeksi, jolloin ihminen siirtyy tuttuudesta tuntemattomaan. Siirtymätiloihin liittyvä uhkaavuus liittyy siihen, että siirtyvä ei ole enää lähtötilanteessa, eikä vielä uudessa tilassa, vaan siirtymän tila on yhteisöllisesti ja yhteiskunnallisesti vielä määrittelemätön. Tutkimukseni naisten tilanne näyttäytyi myös vaikealta eron ratkaisun jälkeen. Suhde lestadiolaiseen yhteisöön oli määrittelemätön ja oma elämä yksin lasten kanssa tuntui kaaokselta. Eniten tutkimukseni naisten mukaan tässä tilanteessa olisi tarvittu konkreettista apua kodin arjen pyörittämiseen sekä keskustelukumppania pohtimaan yhdessä selviytymistä eteenpäin.

6.2 Viranomaisapu

Vaimon pieksäminen ja mieleiseksi opettaminen ovat aikaisemmin kuuluneet aviomiehen laillisiin oikeuksiin. Yhteiskunnan muutoksen ja yksilöllistymisprosessin myötä asia on kääntynyt siten, että naiselta jopa odotetaan itsenäisiä rationaalisia toimenpiteitä väkivallan lopettamiseksi. Vaikeus irrottautua ja tehdä ratkaisuja on normaalia väkivaltaisessa parisuhteessa. (Husso 2004, 165.) Heiskasen ja Piispan (1998, 14) mukaan vain runsas neljäsosa väkivaltaa kokeneista naisista on hakenut apua viranomaistahoilta. Viranomaisilla on suuri vastuu tukea naista ja ohjata hänet oikeiden palvelujen piiriin, kun hän uskaltaa pyytää apua väkivaltatilanteeseen.

Ojurin (2004, 157) mukaan parisuhdeväkivaltaongelma ja uhrin auttaminen on usein vaikeaa palvelujärjestelmissä, koska se on usean palvelusektorin ja organisaation tehtävä. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten auttaminen ei ole minkään julkisen auttajatahon pääasiallinen tehtävä, joten auttamisen vastuu kuuluu ikään kuin kaikille, mutta samalla ei kenellekään.

Tutkimukseeni osallistuneet naiset ovat kaikki hakeneet apua viranomaistahoilta ja heillä on pääsääntöisesti hyviä kokemuksia viranomaisavusta. Ne, jotka olivat aluksi turvakodilla, tunsivat saaneensa sieltä apua kysymyksiinsä ja ratkaisujen tekoon. Viranomaisilta naiset saivat tietoa väkivallasta ja pystyivät jäsentelemään, mitä vaihtoehtoja heillä on ratkaisuja miettiessään.

”...sitte ko pysty tutkimaan ja ottamaan asiasta enemmän selvää ja sai tietoa, niin määki soitin psykiatrian klinikalle ja terapeutille ja kerroin minkälaista meillä on ja sain nimeä tälle ilmiölle. Sit se niinku helpotti ja sitte tuli niinku, että okei nyt tiedetään, mihin päin tästä täytyy lähteä.” (Elisa 1:1)

Viranomaisten mukaantulo perheen tilanteeseen toi mukanaan uusia käsitteitä ja ratkaisu- vaihtoehtoja. Oman tilanteen lisäksi piti selvittää lasten tilanteeseen kuuluvat huoltajuuk- sista ja elatuksista sopimiset.

”Kun yhtäkkiä elämään tulee lastensuojelut ja oikeudet ja poliisit ja kuulustelut ja juristit ja erilaiset lausunnot. Se käsitemaailma on aivan uusi.” (Kirsti 1:3)

Sirkka Perttu (1999, 24—25) on haastatellut sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ja kysynyt heidän kokemuksiaan siitä, mikä on vaativinta heidän kohdatessaan parisuhdeväkivaltaa kokeneita ihmisiä. Vaativimmaksi ammattilaiset kokivat sen, että naiset ovat olleet haluttomia ottamaan apua vastaan tai he eivät ole osanneet päättää haluavatko he erota vai eivät. Tutkimukseni naisten mukaan heitä on viranomaisten taholta uskottu hyvin ja he ovat saaneet tarvitsemaansa apua. He kertovat myös ratkaisujen vaikeudesta ja siitä, kuinka olisivat tarvinneet päätöksentekoon enemmän tukea. Naiset kertovat myös, kuinka miehet ovat myös saaneet viranomaisia puolelleen ja tämä on saanut naiset varovaisiksi siitä, mitä ja miten asioista puhutaan.

”...ko miehen puolelta on tullu sitä, että joka risauksesta soitetaan sosiaalitoimeen ja on tullu että mun pitää vaan pärjätä ja mää en tähän kettään soita.” (Sirpa 1:6)

Muutama tutkimukseni naisista kertoo, että lopulta viranomainen teki heillä sen päätöksen, että mies ei voi asua enää kotonaan ja naiset kokivat tämän hyväksi, koska arviota ja ratkaisua vaikeassa tilanteessa oli vaikea tehdä yksin. Joillekin naisille oli myös lasten edun nimissä suositeltu miehen lähtöä, mutta lopullinen ratkaisu oli kuitenkin jäänyt naisille itselleen.

Naisten uskonnollinen vakaumus on tullut esiin viranomaisverkostoissa ja naiset kokevat, että se on osaltaan vaikuttanut viranomaisten suhtautumiseen. Naisten mukaan viranomaiset eivät ole tienneet, miten tilanteeseen tulee suhtautua ja mitä neuvoja antaa uskonnon vuoksi. Toisaalta naiset kertovat myös kokemuksista, jossa eivät ole huomanneet uskonnon vaikuttaneet tilanteeseen mitenkään.

”Ja tuntu, että ne ei tiää, mitä ne sanois, että onko meillä itellä nyt konsteja, kun ollaan uskovaisia. Että se oli se mun odotus, että jotain neuvoja olis tullu.”(Niina 2:8)

Naiset kertovat odottavansa, että heitä kohdellaan viranomaisten luona kuten ketä tahansa normaalia asiakasta. Heidän kokemuksensa mukaan on hyvä, jos kerrotaan vaihtoehtoista ja ratkaisuihin, mitkä Suomen lain mukaan on vain tehtävä, vaikka ratkaisut tuntuisivatkin hankalilta. Tämä helpottaa ratkaisujen tekoa myös lestadiolaisille, koska heitä kehoitetaan yhteisön opetuksessakin kunnioittamaan ja noudattamaan lakia.

Viranomaisten kannattaisi naisten mielestä ottaa huomioon työskennellessään lestadio-laisten kanssa se, että ero on vaikea aihe. Eron ja myös muiden vaihtoehtojen miettimiseen tarvitaan aikaa ja selkeää tietoa. Jos päädytään eroon, siinäkin on monia toteuttamisvaihtoehtoja. Aluksi voidaan kokeilla asumuseroa ja jos asioita ei saada hoidettua, niin voidaan miettiä yhteiselämän purkamista tai avioeroa. Kuitenkin lainsäädäntöä on hyvä painottaa, että asiat saadaan hoidettua ja esimerkiksi lasten huoltajuus- ja elatusasiat ja omaisuudenjako sovittua.

”...että nähtäisiin se, miten todella tulenarka aihe se ero on. Jos se normaalistikin on vaikeaa, niin tässä se on vielä potenssiin kymmenen sen uskontaustan vuoksi.” (Maila 2:7)

6.3 Tunteet

Parisuhdeväkivallassa on aina mukana väkivallan muodosta riippumatta psyykkinen ja emotionaalinen väkivalta. Nyqvistin (2001, 79) tutkimuksessa naiset tunsivat kielteisiä tunteita, kuten pelkoa, häpeää, syyllisyyttä, katkeruutta, sääliä ja vihaa. Hallitsevin tunteista oli pelko.

Tutkimukseeni osallistuneet naiset kuvaavat, kuinka tunteet ovat olleet vahvasti mukana sekä parisuhdeväkivallan aikana että eron jälkeen. Tunteiden kieltäminen oli yksi keino selviytyä ja pysyä väkivaltaisessa parisuhteessa:

”Sen viimeiset 10 vuotta mä selvisin sillä, että ajatteli, että kun en tunne tai ajattele mitään, niin mä selviän, jos mä tunnen, niin mulla on niin paha olla, että mä hajoan.” (Helinä 2:8)

Husson (2004, 82—85) tutkimuksen mukaan pelko oli yleisimmin mainittu tunne parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla. Pelko vie voimat, lamaannuttaa ja tekee hyvin haavoittuvaiseksi. Pelko on tunne, joka parisuhteen aikana saa naisen jäämään suhteeseen, mutta se on myös tunne, joka saa naisen lähtemään suhteesta. Nyqvistin (2001, 116) mukaan pelko ei yleensä esiinny parisuhteen alussa, vaikka väkivaltaa olisikin jo esiintynyt, koska tällöin usko muutokseen on vielä vahva. Pelon tunne kasvaa väkivallan saadessa yhä vahvemman otteen parisuhteesta. Tutkimukseni naiset kuvasivat myös, kuinka pelko omasta ja lasten

puolesta oli vahva tunne väkivallan aikana. Mitä voin tehdä? Pelon kokemusta kuvattiin esimerkiksi siten, että murrosikään tullut lapsi oli alkanut sanomaan vastaan isälleen ja nainen mietti, kuinka tilanteissa tulee jatkossa käymään. Hän pelkäsi lastensa ja itsensä puolesta.

Väkivallan käsittämättömyys ja hämmentävyys parisuhteessa edesauttavat osaltaan väkivallan kieltämistä. Häpeä omasta joutumisesta väkivallan kohteeksi ja häpeä miehen käyttäytymisestä saa naiset eristäytymään muista ihmisistä. Häpeän tunne vahvistaa väkivallan salaamista. (Husso 2004, 73.) Häpeä omasta ja perheen tilanteesta nousee esille tutkimukseni naisten kokemuksista. Miksi meidän perheelle pitikin käydä näin? Häpeä myös esti avun hakemista, koska väkivaltaa ei olisi haluttu tunnustaa ja siitä ei olisi haluttu muiden tietävän. Häpeän tunne sai jopa eristäytymään muista ihmisistä. Eräs naisista kertoo, kuinka hän ei mielellään osallistunut seuroihin tai muihin tapahtumiin, koska häpesi niin paljon miehensä käytöstä:

”...jään sitte pois seuroista (...) kun se mies käyttäyty siellä huonosti, huonommin kuin lapset. Niin mua hävetti enemmän se mies kun se saatto ottaa tukasta kiinni ja pöyryyttää siinä vaikka saarna oli kesken.” (Henna 2:6)

Parisuhdeväkivalta murentaa naisen koetun itsetunnon ja aiheuttaa syyllisyyden, häpeän ja arvottomuuden tunnetta. Nainen voi kokea jopa ansaitsevansa väkivallan: koska olen tällainen, ansaitseen tämän kohtelun. Seurauksena voi olla naisen minäkuvan ja identiteetin katoaminen. (Lehtonen & Perttu 1999, 52.) Tutkimukseeni osallistuneet naiset kuvaavat, kuinka he olivat miehen väkivallan teoista alkaneet epäilemään myös itseään ja identiteettiään:

”...hirveän pahalta tuntu että kun se henkinen väkivaltakin oli kestänyt niin kauan, että sitä ajatteli, niin kuin toinenkin aina sanoi, että sää oot vaan niin seko ja kuvittelet kaiken, niin sitä rupesi niinko epäilemäänki itteään.” (Kielo 1:1)

Eron ratkaisujen jälkeen tutkimukseni naiset kuvaavat, kuinka tunteet vaihtelivat pelon ja häpeän ja toisaalta surun ja helpotuksen välillä. Tunteet olivat ristiriitaisia ja niitä oli myös vaikea käsitellä.

” Mulla se oli ainakin hirveän surullista, että kun tajusi, että tästä on niinko päästävä eroon. Surullista, mutta toisaalta se oli niinko helepottavaki juttu, että tietää mihin pyrkii tästä eteenpäin, että etsii vaan niitä keinoja.” (Marketta 1:1)

Tutkimukseeni osallistuneet naiset kuvaavat, kuinka vaikea oli hyväksyä ajatusta, että juuri meidän perheelle piti käydä näin. He ovat suorastaan kapinoineet ajatusta vastaan. Joillekin naisille tämä kysymys ei ole ollut kovin pinnalla ja syyksi he arvelevat sen, että heille on aikaisemmin elämässä tapahtunut paljon vaikeita asioita, joita he ovat joutuneet miettimään ja he ovat ajatelleet, että tämä vaihe elämässä on vain yksi elämään mahtuvista asioista. Erilaisten tunteiden nouseminen pintaan on heillekin tuttua ja he ovat joutuneet käsittelemään niitä.

Surun tunne tuli naisille parisuhteen kariutumisesta ja siitä, että yhteistä vanhuutta ei puolison kanssa saanutkaan jakaa. Suru näkyi myös kateutena niitä kohtaan, joilla asiat tuntuivat menevän parisuhteessa hyvin.

”Mulla tuli silloin eron jälkeen sellainen, että kun näin jonkun pariskunnan lenkillä tai jonkun vanhemmankin pariskunnan, jotka tyytyväisenä köpötteli eteenpäin toisiinsa turvaten, sellainen kateus tuli, että ko mulla ei tuommosta tule.” (Maija 1:2)

Tunteiden kirjoon mahtui myös kyynisyys, jota vastaan tutkimukseni naiset kertoivat taistelleensa, koska se vei paljon voimavaroja. Kyynisyys tuli erityisesti miehiä kohtaan. Jos joku mies teki jotain hyvää, naiset kertovat ajatelleensa miehen peittelevän jotain pahaan tekoaan. Parisuhteesta ei voida ajatella hyvää, vaan mietitään, mitä kaikkea pahaan siinä voi tapahtua.

”...kun sitä on tullut niin kyyniseksi, että ko Päivämiestäki lukkee ja näkee semmosen pinot kihlautuneita, niin ajattelee, että onpa ne tyhmiä.” (Maria 1:2)

Omien sukulaisten kihlajaiset tai häät laukaisivat naisissa odottamattomia tunnereaktioita. Vaikka he halusivat olla onnellisia uusien pariskuntien puolesta, omat huonot kokemukset nousivat pinnalle.

”...tuntu se jotenkin vaikealta, kun ite oli juuri ja juuri hengissä siitä selvinny niin oma lapsi haluaa samaan hulluuteen.” (Karita 1:2)

Husson (2004, 145) tutkimukseen osallistuneet naiset kertovat, kuinka he ovat kantaneet syyllisyyttä siitä, että eivät olleet tehneet ero-ratkaisua aikaisemmin ja he pohtivat, mitä lapset ovat väkivaltaisessa suhteessa kokemaan ja näkemään. Myös oman tutkimukseni naiset tuntevat syyllisyyttä siitä, että eron jälkeen on itse ollut niin huonokuntoinen, että lapset ovat saaneet vähemmän huomiota kuin olisivat ehkä siinä tilanteessa tarvinneet.

Osa tutkimukseen osallistuneista naisista kertoo, että heillä on tunteiden myllerrys edelleen meneillään. Heillä eron ratkaisusta on kulunut aikaa noin vuosi. Osa naisista, joilla ratkaisusta on kulunut jo monia vuosia, kertovat pahimpien tunnemyrskyjen jo laantuneen, vaikka tunteet edelleen nousevatkin pintaan. Yksi naisista kertoo opetelleensa terapian avulla tuntemaan uudelleen tunteita, joita väkivaltaisen parisuhteen aikana oppi peittelemään itseltään.

Tässä luvussa olen jäsentänyt ja analysoinut tutkimukseni naisten kokemuksia väkivallasta irtautumisesta ja ratkaisuista. Ratkaisut ovat olleet vaikeita ja niihin päätyminen on voinut viedä vuosia. Naiset ovat miettineet ratkaisujaan myös uskon kautta. Eron tuntuminen mahdottomalta on voinut pitkittää ratkaisua, mutta toisaalta naiset ovat saaneet uskostaan myös voimaa ratkaisulleen. Lasten suojeleminen on koettu opillisestikin tärkeänä asiana. Viranomaiset ovat tuoneet naisten elämään tukea irtautumisvaiheessa ja se on koettu hyvänä asiana. Naiset ovat kokeneet irtautumisprosessissaan väkivallasta monenlaisia tunteita: pelkoa, häpeää ja arvottomuutta sekä myös surua ja kyynisyyttä. Tunteiden kirjo kertoo irtautumisen vaikeudesta. Tutkimukseni naiset pystyvät kuitenkin erittelemään tunteitaan hyvin, joten he ovat kohdanneet ja päässeet käsittelemään niitä.

7 RATKAISUJEN JÄLKEEN

Jäsennän tässä pääluvussa tutkimukseni naisten kokemuksia väkivallasta irtautumisen jälkeen. Lestadiolainen yhteisö ja sen jäsenet ovat suuressa roolissa naisten elämässä ja analysoin niitä merkityksiä, mitä naiset yhteisölleen antavat. Yhteisön suhtautuminen naisten elämäntilanteeseen vaikuttaa myös naisten uskonelämään ja kokemukseen väkivallasta selviytymisestä.

7.1 Yhteisön merkitys

Tutkimukseen osallistuneet naiset ovat kaikki kuuluneet eri vanhoillislestadiolaisiin yhteisöihin eli Siioneihin. Siionit muodostuvat yleensä paikkakunnittain ja niillä on omat toimitilat, johtokunnat ja toimintamuodot. Suurin osa naisista on ollut vanhoillislestadiolainen syntymästään asti eli he ovat syntyneet lestadiolaisperheeseen ja omaksuneet yhteisön tavat ja normit jo kasvatuksessa. Jotkut naisista kertovat tulleensa lestadiolaiseen liikkeeseen myöhemmällä iällä parannuksen kautta.

Vanhoillislestadiolainen yhteisö on tärkeä osa tutkimukseeni osallistuneiden naisten sosiaalista verkostoa. Yhteisö on siten myös tärkeä sosiaalisen tuen antaja naisille. Trotter ja Allen (2009, 225—226) ovat jakaneet sosiaalisen tuen läheisten reaktioiden ja laadun perusteella positiiviseen ja negatiiviseen tukeen. Positiivinen tuki tarkoittaa sellaista tukea, joka edesauttaa selviytymisprosessia väkivallasta toipumisessa ja negatiivinen selviytymistä hankaloittavaa toimintaa. Naiset ovat kokeneet omassa yhteisössään molempia sekä positiivista että negatiivista sosiaalista tukea.

Tutkimukseni naiset kertovat saaneensa yhteisöltä aikaisemmin iloa ja turvaa, jota he ovat voineet jakaa muiden uskovaisten kanssa. Parisuhdeväkivallan tultua ilmi ja naisten tehtyä ratkaisunsa jatkaa elämää erillään miehistään on aiheuttanut heidän yhteisöissään monenlaista suhtautumista tilanteeseen. Osalla kokemukset ovat tähän mennessä olleet enimmäkseen huonoja. Osa naisista on kokenut saaneensa yhteisöltä osakseen sekä tukea että ymmärtämättömyyttä.

”Mutta tässä omassa selviytymisen prosessissa on raskainta ollut tämä oma kotisiionin suhtautuminen. Voi sanoa, että sieltä on tullut paras tuki, mutta myös ne pahimmat lyönnit.” (Liisa 1:3)

Ne naisista, jotka ovat kokeneet saaneensa yhteisöltä apua eron ratkaisujen jälkeen, kertovat avun tulevat niiltä uskovaisilta, jotka ovat jo aikaisemmin olleet heidän ystäviään ja ovat olleet ehkä tietoisia perheessä olevasta väkivallasta. Jotkut tukijoista ovat olleet sellaisen ammattiryhmän edustajia, kuten lääkäreitä tai psykologeja, joilla on ollut ammattinsa puolesta tietoa väkivallasta.

”...silloin alkuaikoina, kun purin tätä yhden puhujan kanssa, (...) niin kipuilin sitä, että en haluais olla se, jota osoitetaan, että tuo on se eronnut uskovainen nainen, joka haki avioeroa. Kamala nainen. Tämä puhuja kuittasi sen niin, että ne, jotka tuntevat sinut, ovat sinun tukenasi ja muut puhuvat joka tapauksessa. Ja mää ajattelen, että just näin siinä on käynyt.” (Elina 1:4)

Muutama tutkimukseni naisista kertoo saaneensa yhteisön jäseniltä konkreettista apua eron jälkeen esimerkiksi lasten hoitoon ja taloustöihin. Jotkut yhteisön jäsenet ovat tulleet turvaksi ja heille naiset ovat voineet soittaa tuntiessaan tarvitsevansa apua. Naiset kokivat merkittävimmäksi tueksi kannustuksen, joka on ollut tärkeää itsetunnon kohottamiselle selviytymisen alussa.

”...säähän pystyt vaikka mihin ja hyvin olet lapsia yksin kasvattanut, fiksuja ovat, että tällaista kannustustakin on löytynyt. Että säähän selviät vaikka mistä.” (Anniina 1:5)

Saastamoisen (2009, 42) mukaan kaikelle yhteisöllisyydelle on tyypillistä se, että siinä otetaan mukaan ja suljetaan samalla ulos. Yhteisöissä tapahtuu siis inklusion ja eksklusion prosesseja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tehdään määrittelyjä siitä, ketkä ovat yhteisön jäseniä ja ketkä eivät. Tutkimukseni naisille tämä on näyttäytynyt lestadiolaisen yhteisön jäsenten käyttäytymisenä heitä kohtaan.

Yhteisön ja uskovaisten suhtautumisessa eroon on ollut tutkimukseni naisten kokemusten mukaan paljon negatiivista ja se on tuottanut naisille pettymyksen kokemuksia. Pahinta naisten mielestä on se, että naisten uskominen on kyseenalaistettu. Vaikka väkivalta sinäl-

lään on tuomittu, niin eron ratkaisu on saanut uskovaiset kyseenalaistamaan myös naisten uskon. Eroon johtanutta väkivaltaa ei haluta nähdä tilanteena, jossa naisten on ollut pakko tehdä ratkaisuja vaan ratkaisu nähdään opillisesti katsottuna vääränä tekona. Uskon kyseenalaistaminen tarkoittaa samalla myös yhteisöön kuulumisen kyseenalaistamista.

”...aivan ilman keskusteluja on tultu sanomaan ihan suoraan, että et sinä ainakaan uskovainen oo, kun noin teet.” (Pirjo 1:4)

Lestadiolaiseen yhteisöön kuuluvilta uskovaisilta on tullut tutkimukseni naisille suoria neuvoja, että eroaminen on väärin. Nämä neuvot tuntuvat naisista pahalta, koska he ovat kamppailleet väkivallan kanssa ja tehneet mielestään parhaan mahdollisen ratkaisun kaikkien yritysten jälkeen. He ovat ajatelleet asiaa sekä omalta että lasten kannalta ja silti heidän ratkaisunsa tuomitaan vääräksi.

”Ja vieläkö nämä päätökset, mitä on tehny, niin on voinu hyvällä omallatunnolla tehdä. Että ei oo oman tunnon päällä mitään, mikä sotis sitä omaa vakaumusta vastaan.” (Jenni 1:4)

Nyqvistin (2001, 91—92, 161) tutkimuksessa kaikki aineiston parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset kertoivat sosiaalisen verkostonsa supistuneen. Osalla ihmiskontaktit rajoittuivat enää lähipiiriin, kuten omiin vanhempiin ja sisaruksiin. Naiset olivat kokeneet negatiivista sosiaalista tukea ja se oli lisännyt tunnetta, että he ovat yksin ongelmansa kanssa. Juoruilu ja selän takana puhuminen ovat saaneet tutkimukseni naiset tuntemaan itsensä aroiksi ja heistä on tuntunut, että heidän kaikkia tekemisiään ja sanomisiaan tarkkaillaan. Juoruilua ovat tehneet pääasiassa ne, jotka eivät kuulu naisten lähipiiriin. Niinpä naiset ovat tehneet rajauksia yhteisön sisällä, kenelle puhuvat asioistaan ja kenelle eivät.

”...niitten juorujen takia se tuntuu hankalalta, kun sinne menee ja tietää, että muut katsoo ja arvioi sinua ja mieltii, että onkohan tuo ja ai, tuo tuli, kun tietää, mitä sinusta on juoruttu. Että tuli sellainen, kun tietää missä laajuudessa sitä juoruilua oli ja kuka juoruili, niin tuli, että en varmasti mene sinne ihmisten tuijotettavaksi ja arvioitavaksi ja kokemaan sitä.” (Ritva 2:5)

Tutkimukseni naisten mielestä juoruilu ja uskon kyseenalaistaminen eivät ole lestadiolaisen yhteisön normien ja opetuksen mukaista. Normaalistikaan kenenkään uskomista ei lähdetä kyseenalaistamaan tai tekemisistä juoruilemaan. Naisista on vaikea ajatella, että miksi juuri tässä vaikeassa tilanteessa näin tapahtuu. Juoruilu on aiheuttanut naisissa sen, että he tuntevat olonsa araksi ja toisaalta erakoituvat, koska eivät halua kohdata uskovaisten negatiivisia kommentteja tai kysymyksiä.

”...opetuksen mukaistahan on, että jos jollaki nousee huoli, että joku on menossa vikaan, niin mennään ja neuvotaan, mutta jos ei näin tulla ja juorujen perusteella mut pannaan sivuun, niin se ei oo minkään opetuksen mukaista.” (Raisa 2:5)

Juoruiluun on voitu suhtautua näennäisen välinpitämättömästi ja naiset kertovat ottaneensa asenteen, että he eivät välitä, mitä heistä puhutaan. Tärkeintä on kuitenkin se, että itse tuntee tehneensä oikean ratkaisun itsensä ja lasten kannalta. Juoruilu ja pahan puhuminen kuitenkin satuttavat. Ne horjuttavat itsetuntoa ja naiset kertovat olevansa lestadiolaisessa yhteisössä altavastajaan roolissa, ikään kuin heidän pitäisi selitellä asioitaan ja elämäänsä.

”Mää aattelen, niinko silloin kun lähdin turvakodilta, että mulle on aivan sama, mitä ihmiset ajattelee ja sanoo, että mulle on aivan sama. Että kuhan minä ja lapset ollaan turvassa, niin muuten on ihan sama. Mutta ei sitä ihminen loputtomiin jaksa, ei kukaan voi olla niin vahva, että pystyis aina ajattelemaan, että aivan sama. Että kun vaikka jälkikäteen kuulee, mitä musta on puhuttu ja ajattelee, että aivan sama, että ei se satuta, mutta satuttaa se kuitenkin.” (Raakel 2:6)

Naiset kertovat, kuinka heidän lähipiirinsäkin on saanut osansa uskovaisten neuvoista:

”...minun äidille on tultu keskellä yötäkin pimpottamaan ovikelloa ja sanottu, että eihän näin voida tehdä...” (Katja 1:7)

Naiset kertovat, miten he ovat joutuneet pohtimaan tilannettaan myös perhepiirissä esimerkiksi omien vanhimpien lastensa kanssa. Myös lapsilla on lestadiolainen kasvatusta ja hekin ovat kyseenalaistaneet eron mahdollisuuden, vaikka ovat itse eläneet väkivallan värittämää perhe-elämää. Lapset ovat sisäistäneet vanhoillislestadiolaisen arvomaailman ja pohtivat sitä, miten äiti voi olla enää yhteisössä.

”Sitte meillääki nämä vanhemmat lapset, ko ovat ikänsä olleet vanhoillislestadiolaisia, niin keskusteluissa on tullu esille, että ethän sää voi olla enää uskovainen, jos sää otat eron.”
(Silja 2:1)

Naiset kertovat, että ei-uskovaisille tutuille on helpompi kertoa tilanteesta ja heiltä naiset ovat saaneet tukea ja kannustusta enemmän kuin uskovaisilta. Tämä on tuntunut naisista oudolta, koska he ovat ajatelleet, että uskovaisina he voisivat saada parhaan mahdollisen tuen juuri toisilta uskovilta.

Eron ratkaisun jälkeen elämä yhteisössä on ollut ristiriitaista myös, jos mies on vaikuttanut samassa Siionissa ja on kertonut omaa versiotaan eron syistä. Yhteisön jäsenet ovat ehkä joutuneet valitsemaan, kumman puolella ovat ja suhtautuneet sen mukaisesti toiseen osapuoleen. Naiset ovat kaikkienensa joutuneet etsimään uudelleen paikkansa yhteisössä ja kestäämään juoruilun, epäluuloisuuden ja heidän oman uskonsa epäilyn paineissa samalla kun ovat käyneet itsessään selviytymiskamppailua väkivaltaisista kokemuksista.

Naiset ovat pohtineet, miksi yhteisön ja uskovaisten asenne heitä kohtaan on ollut vaikeaa. He ovat kokeneet, että väkivalta ja eron liittyvät asiat ovat yhteisössä vieraita ja uusia tai niistä ei ainakaan julkisesti haluta puhua tai keskustella. Uskovaiset eivät ole ehkä muodostaneet käsitystä itselleen siitä, kuinka tilanteeseen tulisi suhtautua. Kohtaaminen on vaikeaa, koska ei tiedetä, mitä tilanteessa sanottaisiin. On helpompaa kohdata eron asiaopillisesti ja yhteisön normien mukaan ja tuomita se, kuin katsoa tilannetta kokonaisvaltaisesti perheen kannalta.

”Mää ajattelen, että aina on niitä ihmisiä, jotka ei uskalla katsoa asioita vaan piiloutuvat näiden uskon kliseiden ja lauseiden taakse, niin silloin lähdetään sitte tälle linjalle, mutta ne jotka käyttää vähän omia aivojaankin, niin ne ymmärtää niiden asioiden oikeankin puolen.” (Auli 2:6)

Jos uskovainen ajattelee naisen tehneen oikean ratkaisun ja lähtee tukemaan häntä, voivat toiset yhteisön jäsenet tulkita auttajan lähteneen mukaan samaan syntiin, jonka nainen on erotessaan tehnyt:

”Ja ko ajattelee tätä meän yhteisöä, missä eletään, niin osa, ajatteleeko ne hankalimmat, että kun sinne menee, että lähtekö ne muutkin tähän syntiin mukaan. (Oili)

*Eli istuvat siellä missä pilkkaajat istuvat. Tämä se voi olla. (Marketta)
että ei uskalleta tulla, että ei jouduta osallisiksi samaan syntiin.” (Oili)*

Lestadiolaisen yhteisön suhtautuminen yleensä perheissä oleviin kriisi-tilanteisiin vaihtelee tutkimukseni naisten kokemusten mukaan. Naisten mielestä perheissä tapahtuu niin sanottuja normaaleja kriisejä, joihin yhteisössäkkin osataan suhtautua kannustavasti ja apua tarjoten. Tällainen kriisi on naisten mukaan esimerkiksi se, kun perheeseen syntyy vammaisen lapsi. Normaalisissa kriiseissä on myös hyväksyttävää, jos uskon kanssa on vaikeaa. Naisten kokemuksen mukaan heidän ero-ratkaisuunsa on suhtauduttu eri tavalla. Eron katsotaan olevan syy siihen, että naisten usko voidaan kyseenalaistaa ja se on syy myös siihen, että naisilla on meneillään vaikea tilanne, jossa puntaroidaan myös uskonasioita. Naiset kokevat, että myös jatkossa eron syytä voidaan katsoa olevan kaikki huonot asiat, mitkä perheessä tai lapsille tapahtuu.

”Nyt mä tässä ootan, että ko meille nyt tuli tämä avioero, niin kaikki asiat, mitä meidän perheessä tapahtuu, ei niinkään hyvät, mutta ainakin huonot, niin ne laitetaan sen eron syyksi.” (Eerika 2:6)

Nivalan (2008, 50—51) mukaan yhteisö-käsitteessä on pohjimmiltaan kyse siitä, kokevatko ihmiset yhteenkuuluvuuden tunnetta vai eivät ja mikä on keskeisin ihmisiä yhdistävä asia. Yhteenkuuluvuuden tunteen keskeisiä tekijöitä ovat vuorovaikutus, yhteisesti jaettu kulttuuriperinne ja ideologia eli yhteiset ihanteet ja arvot. Aineiston perusteella lestadiolaisessa yhteisössä uskontoon liittyvä normisto on keskeinen ihmisiä yhdistävä asia. Perinteisiä tapoja ja arvoja kunnioitetaan. Nämä saavat myös ihmiset tuntemaan yhteenkuuluvuutta yhteisöön. Toisaalta voidaan miettiä, kuinka paljon tapojen ja perinteiden kunnioituksessa on mukana ihmisen omaa uskoa ja uskonnollisuutta. Uskonto ja yhteisön normit kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Tämä näkyy muun muassa siinä, että väkivaltaan liittyvät kysymykset mielletään uskoon liittyviksi ja niitä käsitellään uskonkysymyksinä pikemminkin kuin henkilökohtaiseen elämään liittyvänä vaikeutena.

Saastamoisen (2009, 53) mukaan yhteisö ei ole kaikille siunaus vaan se voi merkitä moralisoivaa asennetta toisin ajattelevia kohtaan sekä painetta konformismiin käyttäytymisessä.

Pahimmillaan yhteisöt ovat henkisen väkivallan tyyssijoja. Tutkimukseni naiset ovat kokeneet saavansa lestadiolaisesta yhteisöstä iloa ja turvaa elämäänsä, mutta väkivaltaisesta parisuhteesta irtautumisen jälkeen he ovat saaneet kokea myös juoruilua ja uskon kyseenalaistamista, mikä voidaan luokitella henkiseksi väkivallaksi. Parisuhdeväkivallasta irtautumisen hinnaksi nousee toisen väkivallan lajin, henkisen ja hengellisen väkivallan kohtaaminen.

7.2 Usko

Väkivallan sisältämän viestin analysoiminen avaa Huomon (2007, 33) mielestä yhden näkökulman parisuhdeväkivaltaan syntinä. Väkiältä on yritys alistaa ja hallita toista ihmistä henkisesti, fyysisesti ja hengellisesti. Väkiältä loukkaa myös ihmisarvoa ja itsetuntoa. Ihmisarvon loukkaaminen tarkoittaa myös ihmisen loukkaamista Jumalan kuvana. Lisäksi varsinkin hengellinen väkiältä voi vääristää ja särkeä ihmisen suhdetta Jumalaan sekä jumalakuvaa.

Tutkimukseen osallistuneiden naisten uskonnollinen vakaumus on pitänyt heitä kiinni väkivaltaisessa parisuhteessa, koska ero on ollut uskonnollisen vakaumuksen mukaan mahdollista. Naiset ovat siten jo parisuhteen aikana miettineet omaa uskoaan ja mitä se heille tarkoittaa. Eräs naisista kuvailee pohdintaansa:

”Sitte mä mietin, että mitä hyötyä tästä mulle on olla uskovainen. Vaikka mä kuinka oon uskovainen ja vaikka mä kuinka rukoilen, niin kukaan ei auta.” (Alli 2:2)

Tutkimukseen osallistuneista naisista osa on edelleen mukana vanhoillislestadiolaisessa Siionissa ja osa naisista on eronnut yhteisöstä. Yhteisöstä eronneet naiset eivät kutsu itseään enää uskovaiseksi, eivätkä osallistu yhteisön tilaisuuksiin. Uskosta luopuminen tarkoittaa naisten kohdalla enemmänkin luopumista yhteisöstä, koska he kuvailevat uskonkäsitöksensä pysyneen edelleen samana.

”Mulla ei ole edelleenkään tätä uskoa vastaan mitään epäilyksiä. Mulla on edelleen sama uskonkäsitös ja mä uskon edelleen niin, mutta mulle tuli vaan sellainen väsymys. Että tässä on nyt niin paljon kaikkea, että mä en jaksa sitä, että mulle vielä nakataan tätä,

mitä uskon kautta tähän tulee. (...) Että mulle tuli sellainen, että mulla on tässä hetkessä paljon helpompaa olla, jos mä en oo uskovainen.” (Martta 2:2)

Ratkaisu uskonyhteisöstä luopumisesta on tullut tilanteessa, jossa naiset ovat eronneet miehestään. Tilanteessa on paljon ratkaistavaa ja mietittävää ja naiset ovat kokeneet, että uskonyhteisöstä tulevat epäilyt uskosta ja ratkaisuista ovat heille liian raskaita.

”...että ko en oo enää uskovainen, mutta jos olisin, niin mulle tulis vielä se (oman uskon kyseenalaistaminen) tähän päälle. Se niinko ottaa kovasti sydäimestä, että vielä pitäis sel-laistakin kuunnella tähän kaiken muun päälle.” (Annikki 1:4)

Lestadiolaiseen yhteisöön edelleen kuuluvat kertovat, että irtautuminen väkivaltaisesta parisuhteesta ja eron ratkaisu ovat aiheuttaneet myös heissä uskonkriisin. Toisaalta se on elämäntilanteesta johtuvaa, koska yksin eläminen parisuhteen jälkeen aiheuttaa tilanteen, jossa mietitään elämän peruskysymyksiä ja omaa paikkaa maailmassa. Toisaalta uskonkriisiin on vaikuttanut lestadiolaisen yhteisön suhtautuminen naisten tilanteeseen ja heidän uskonsa kyseenalaistaminen.

*”Tuo on mullakin ollut vaikeata, että kyseenalaistetaan oma usko, että se on minusta ai-
van, että voiko siitä sanoa, että se on henkistä väkivaltaa?” (Riina 1:4)*

Pahinta uskonkriisissä on naisten kokemuksen mukaan heidän uskonsa määrittely ulkoa-päin, yhteisöstä ja sen jäsenistä päin. Jotkut uskovaiset liittävän eron ratkaisun miehestä epäuskon merkiksi, vaikka nainen itse on tehnyt ero-ratkaisun väkivallan vuoksi. Eron ratkaisun jälkeen naiset ovat kokeneet, että heidän pitää hyväksyttää itsensä takaisin yhteisöön, koska ovat tehneet teon, jota ei ymmärretä yhteisössä.

”Sehän on, että menee tilanteeseen, jossa itse katsoo, että on uskovainen ja muut katsovat, että sinä et ole uskovainen. Tällaisen jälkeen tulee, että pitää tavallaan hyväksyttää itsensä uudelleen, että ei ole samalla viivalla kuin muut.” (Elisa 2:5)

Uskonkriisissä naisia on helpottanut se, että koska he eivät ole saaneet uskovilta yhdenmu-kaisia vastauksia siihen, miten heidän pitäisi jatkossa toimia, he päättivät luottaa omaan-tuntoonsa. He ovat kokeneet, että ovat kestäneet ja ottaneet nöyränä vastaan väkivallan ja

alistamisen parisuhteen aikana ja nyt he voivat ottaa lahjana vastaan sen hyvän, minkä ero väkivaltaisesta miehestä on tuonut perheelle.

”...että kaikki huono pitää ottaa nöyränä vastaan, mutta jos on jotain hyvää, niin se on kiusausta ja sitä pitää ainakin tarkoin katsoa, mitä se on...” (Marjo 2:3)

Muutama tutkimukseen osallistuneista naisista kuvaa tämän hetkistä uskontilaansa kertomalla olevansa ”liikkeen laitamilla”:

”No se on sitä, kun sanotaan, että mieltii lähtöä liikkeestä tai elää enemmän niin kuin maailmassa tai käy sitä rajankäyntiä. Että kyllä mulle tuttua on nämä ajatukset, että jos tämä mitä mä oon, niin ei kelpaa, niin en mä tommoista liikettä tarvi.” (Hanna 2:3)

Liikkeen laitamilla olo on miettimistä ja pohtimista, mitä hyvää uskonnollisessa yhteisössä on ja miksi kuulun siihen. Naiset kertovat, että asettuminen jo uskovaiseksi tai ei-uskovaiseksi ei ole helppoa, koska molemmissa on sekä hyvät että huonot puolensa. Naiset kokevat, että eron ratkaisun jälkeinen yhteisön suhtautuminen tilanteeseen on aiheuttanut osaltaan sen, että he kokevat olevansa liikkeen laitamilla. Muiden uskovien epäilyt uskosta ja ratkaisujen oikeellisuudesta on saanut myös naiset epäilemään, mitä hyvää he yhteisöstä enää saavat. Jos naiset leimataan epäuskoviksi ilman heidän omaa kannanottoaan ja mielihiteen kuulemista, heille tulee ristiriitaisia ajatuksia liikkeestä.

Tutkimukseen osallistuneet naiset toivoisivat lestadiolaiselta yhteisöltä enemmän toivon näkökulman viljelemistä. Väkivaltaa kohdanneen naisen elämä on irtautumisvaiheessa hyvin kaottista ja pelkästään arjesta selviytyminen on haasteellista. Naisten mielestä tässä tilanteessa ei kannata lähteä miettimään uskomiseen liittyviä asioita, koska asiat ja tunteet ovat muutenkin sekaisin väkivallan seurauksena. Naiset mieltävän juoruilun ja sensaatiohakuisuuden liittyvän inhimillisyyteen ja niillä ei ole heidän mielestään mitään tekemistä uskonkysymysten kanssa. Naiset haluaisivat yhteisöihinsä laajempaa näkökulmaa asioihin ja hyvien asioiden eteenpäinviemistä.

”...että toivoa ylläpidettäisiin. Jos tiedetään, että perheessä on menossa joku tilanne tai kriisi, niin ei silloin mennä puhumaan näitä asioita, mitkä on kuitenkin perustavanlaatuisia kysymyksiä. Että mitä sää oot tai et oo. Että sanotaan, että kyllä tämä tästä ja mietitään

niitä sitten myöhemmin, että nyt kun saadaan tämä arki rullaamaan, niin mietitään sitten. Että ei jätetä yksin vaan että katotaan tämä tästä.” (Marika 2:4)

7.2 Selviytyminen

Nyqvistin (2001, 124) havaitsi tutkimuksessaan, että selviytymisen kokemuksia ilmeni nopeastikin väkivallan loputtua. Vuodessakin saattoi tapahtua paljon myönteistä kehitystä. Naisten toimintakyky palautui vähitellen ja mahdollisuudet muuttaa elämäntilannetta lisääntyivät.

Tutkimukseen osallistuneet naiset ovat selviytymisessään väkivaltaisesta parisuhteesta hyvin eri kohdissa. Muutamalla irtaantuminen väkivaltaisesta parisuhteesta on tapahtunut noin vuosi sitten ja he käyvät läpi irtaantumiseen liittyviä ratkaisuja ja tunteita. Selviytymisen voidaan sanoa olevan vasta aluillaan. Muutamalla naisella selviytymisen prosessi on ollut jo vuosia ja he ovat saaneet jo hieman etäisyyttä parisuhteesta ja väkivallasta irtautumisesta ja käsittelevät asioita eri näkökulmasta. Ryhmäkeskusteluissa näkökulmat yhdistyivät ja naiset saivat tukea toistensa kokemuksista.

Selviytymisen merkitys ja sisältö vaihtelevat yksilöittäin. Kaikki selviytymisyrietykset tähtäävät kuitenkin siihen, että muutoksesta on mahdollista saada ote, jolla sen saisi jotenkin hallintaan. (Heiskanen 1995, 162—166.) Tutkimukseni naiset kertovat, kuinka alun kaaoksessa ei voinut tehdä muuta kuin yrittää selviytyä arjen rutiineista ja saada omat ja lasten asiat ulkoisesti kohdalleen. Myöhemmässä vaiheessa on ollut enemmän aikaa pohdiskella eroon, uskoon ja tunteisiin liittyviä asioita tarkemmin.

”Mutta se sisäinen matka on varmaan sellainen, mulla ainakin, että sitä käy koko ajan. Mää oon ainakin jotenkin unohtanut asioita, ehkä pyrkinyt alitajuisesti unohtamaan. Niin sitä aikaa käy sillai läpi varmaan vielä pitkän aikaa. Semmoisia tunnepuolen asioita.” (Raija 2:1)

Husson (2004, 206—207) tutkimuksessa mukana olleet naiset kertovat, että heillä on ollut paljon nukahtamis- ja univaikeuksia parisuhdeväkivallan aikana ja sen jälkeen. Tämä liittyy muun muassa siihen, että naisten turvallisuudentunne on häiriintynyt ja väkivallan mu-

kanaan tuomat tuskat ja painajaiset vaivaavat usein heräämisen ja nukahtamisen yhteydessä. Eräät tutkimukseeni osallistuneet naiset kuvaavat, kuinka heille merkityksellisiä ensimmäisiä selviytymisen merkkejä oli, että he alkoivat nähdä uudestaan unia ensimmäisen kerran vuosiin. Selviytymisen merkkejä oli myös se, että luottamus ihmisiin ja miehiin oli alkanut alun kyynisyyden jälkeen palautua.

”Sitten mä ostin auton. Netistä, ihan itse valitsin ja hain (...), maksoin ja ajoin kotiin. Ja ajatella, kaikki sujui niin kuin oli sovittu, vaikka se myyjä oli mies!” (Siiri 1:3)

Tutkimukseni naisilla on ollut selviytymisensä tukena erilaisia keinoja. Jotkut ovat käyneet keskusteluja ammattiauttajien kanssa ja jotkut ovat saaneet tukea ystäviltä. Eräs naisista on pohtinut sisäistä matkaansa ja siihen liittyviä vaiheita uskonnon ja yhteisön kannalta. Hän saa voimaa selviytymiseensä, kun hän kuvittelee pitävänsä puheen Siionissa tunteistaan ja ajatuksistaan, mitä on saanut kohdata ero-päätöksensä jälkeen yhteisön ja uskovaisten juoruilun ja käyttäytymisen vuoksi.

”...että menisin ja kertoisin, kuinka pahentunut mä oon tällaisista puheista ja kerron, miltä se tuntuu ja mitä tukea tässä tilanteessa kaipaisin. Että jotenkin se, mitä sää sanoit siitä, että ei jaksa olla koko ajan, että ihan sama, niin mä mietin, että mitä mä siellä joku kaunis päivä sitten sanon.” (Heli 2:7)

Ryhmäkeskustelujen on todettu olevan monille tärkein keino parisuhdeväkivallassa selviytymisessä. Kokemusten jakaminen lievittää yksinäisyyttä, ahdistusta, häpeän ja leimautumisen tunteita. Väkivallan kokemuksista puhuminen on keskeisessä roolissa irtautumisprosessissa ja mahdollistaa myös selviytymisen. (Husso 2004, 252, 310—311.) Myös tutkimukseeni osallistuneet naiset ovat kokeneet ryhmän ja ryhmäkeskustelut tärkeäksi selviytymistään tukevaksi kanavaksi. Naisten mielestä se, että heillä kaikilla on sama uskonnollinen tausta, on auttanut heitä avautumaan ja tukemaan toinen toistaan myös uskontoon ja yhteisöön liittyvissä asioissa. Ryhmässä naiset pystyvät puhumaan samaa kieltä ja he ymmärtävät toisiaan, koska lähtökohdat ovat samat. Luottamuksellisuus on tärkeää, koska naisten ei tarvitse miettiä, mitkä asiat he kuulevat juoruiluna toista kautta.

Väkivaltaisesta suhteesta irtautumisen jälkeen nainen voi kääntää katseensa parisuhteesta ja väkivallasta itseensä. Selviytyminen merkitsee muun muassa syyllisyydestä vapautumis-

ta, oman itseyden löytämistä ja itsetunnon vahvistumista. Rajojen murtaminen sallii naisille heidän omien tarpeidensa tunnustamisen. Selviytymisestä kertoo myös luottavainen suhtautuminen tulevaisuuteen ja asioiden myönteiseen kehitykseen. (Ojuri 2004, 184—190.) Heiskanen (1995, 192) sanoo myönteisen elämänasenteen olevan tärkeä voimavara selviytymisessä. Myönteisyys on sitä, että pystyy löytämään vaikeiden asioiden ilmaantuessa myös hyviä asioita ja vahvistamaan niitä.

Tutkimukseni naisten kokemuksen mukaan tietoisuuden lisääminen väkivaltaan liittyvissä asioissa on erityisen tärkeää lestadiolaisissa yhteisöissä. Asenteet ja käsitykset eivät muutu, jos niistä ei puhuta. Naisilla itsellään on selviytymisprosessi ja sisäinen matka kesken. He ovat ryhmässä päässeet sanoittamaan osaa kokemastaan ja prosessoimaan sitä. Edessä on vielä kuitenkin matkaa, johon he suhtautuvat toiveikkaasti.

”...että miksi meille kävi näin? Mutta siitä on sitte vuosien varrella päässy yli ja ajatellut, että elämässä vain tapahtuu paljon asioita.” (Lilja 1:2)

”On tässä ollu se, että vaikka näistä asioista puhuu, niin sitten saa myös toisilta, niin kuin tänään sain sulta sen toivo-ajatuksen, niin näiden kautta sitä osaa ite jäsenellä ja selittää itelleen asioita.” (Leila 2:8)

Tässä luvussa olen jäsentänyt naisten kokemuksia väkivallasta irtautumisen ja eron ratkaisun jälkeen. Yhteisön merkitys korostuu naisten kokemuksissa. Yhteisön jäseniltä naiset ovat saaneet apua ja tukea, mutta he ovat joutuneet kohtaamaan myös juoruilua ja uskonsa epäilyä eron ratkaisun vuoksi. Naiset ovat päästessään eroon parisuhdeväkivallasta joutuneet kohtaamaan uuden väkivallan muodon, henkisen- ja hengellisen väkivallan. Osittain uskon epäilyjen vuoksi naiset ovat joutuneet miettimään omaa suhdettaan lestadiolaiseen yhteisöön ja uskoon sekä tekemään ratkaisuja myös niiden suhteen. Lähtökohdat selviytymiselle ovat moniulotteiset.

8 TULOSTEN POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tarkoituksena on ollut kuvata vanhoillislestadiolaisnaisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta irtautumisesta. Tarkoitukseni on ollut kuvata, mitä merkityksiä naiset antavat uskonnolle ja lestadiolais-yhteisölle heidän omassa selviytymisprosessissaan. Parisuhdeväkivaltaa ja siitä selviytymistä on tutkittu aiemmin, mutta niissä ei ole juurikaan huomioitu, miten uskonnollisuus ja yhteisöllisyys vaikuttavat selviytymisprosessiin. Tulevana sosiaalityön ammattilaisena halusin myös tietoa, kuinka naiset ovat kokeneet virallisen avun ja tuen merkityksen. Tutkimukseni tavoitteena on siis ollut tuottaa tietoa siitä, mitä merkityksiä lestadiolaisnaiset antavat uskonnolle, yhteisölle ja viralliselle avulle irtautumisprosessissaan parisuhdeväkivallasta.

Väkivallan prosessit

Tutkimukseeni osallistuneet naiset kuvaavat, kuinka lestadiolainen yhteisö ei hyväksy väkivaltaa ja opetus on sen mukaista. Toisaalta muun muassa lasten fyysinen kuritus voidaan ainakin osittain tulkita olevan hyväksyttävää, kunhan se ei julkisesti tule esille. Voidaan todeta, että lestadiolainen opetus on muuttunut kielteiseksi suhteessa väkivaltaan, mutta muutosta ei ole ainakaan vielä tapahtunut kokonaisvaltaisessa suhtautumisessa väkivaltaan. Pohdittavaksi jää, kuinka paljon yhteisön perinteet siirtyvät muuttumattomina sukupolvelta toiselle vaikka opetus ja yhteiskunnan säätämät lait muuttuvat.

Raamatun lauseita käytettiin tutkimukseni naisten mukaan muun muassa lasten kurituksen oikeuttamiseen sekä patriarkaalisen naisen ja miehen välisen valtasuhteen tukemiseksi. Raamatun tulkinta on vaikeaa ja pahimmillaan tulkinnalla voidaan oikeuttaa väkivaltaa tai siirtää vastuu väkivallasta kohteena olevalle ihmiselle. Aineiston perusteella voidaan pohdita, onko patriarkaalisuus lestadiolaisessa luovuttamaton arvo, jota pidetään yllä Raamatun tietynlaisella tulkinnalla ja perinteisen arvomaailman vaalimisella?

Tutkimukseni naisten mukaan lestadiolaisessa yhteisössä ei tunnisteta väkivallan eri muotoja. Fyysinen väkivalta, josta jää jäljet, on helppo tuomita, mutta esimerkiksi henkinen ja taloudellinen väkivalta voivat olla vaikeasti hahmotettavissa. Väkivalta-tietouden lisääminen on tärkeää lestadiolaisessa yhteisössä ja väkivaltaan liittyvät asiat pitäisi ottaa rohkeas-

ti keskusteluun. Lestadiolaiset eri ammattiryhmien edustajat, kuten psykologit ja lääkärit ovat olleet tukena eräille tutkimukseni naisille. Heidän ammattitaitoaan pitäisi käyttää jatkossa enemmän väkivalta-tietoisuuden levittämisessä yhteisön sisällä. Tieto otettaisiin paremmin vastaan, kun se tulee oman yhteisön jäseneltä.

Aineistostani nousee vahvasti ajatus, että lestadiolaisnaiset joutuvat parisuhdeväkivallasta irtaantumiseensa ja selviytymisprosessissaan käymään kahta prosessia päällekkäin: selviytymisprosessia väkivallasta ja suhdetta lestadiolaiseen yhteisöön ja uskoon. Parisuhdeväkivallasta irtautuminen ja siihen liittyvä selviytymisprosessi näyttäytyy tämän tutkimuksen valossa samankaltaiselta, kuin mitä on aikaisemmin tutkittu. Irtautumisen ja eroratkaisun vaikeus sekä tunteiden kirjo näyttäytyvät samanlaisilta kuin teoriataustassa esittelemissäni tutkimuksissa (Ks. Husso 2003, Ojuri 2004). Lestadiolaisnaisilla kulkee lisäksi selviytymisessä rinnalla koko ajan suhde uskonnolliseen yhteisöön ja yhteisön suhtautuminen naisen ratkaisuihin sekä naisen omaan uskonnollisuuteen liittyvät kysymykset.

Tutkimukseni naisten paikka vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä on määrittänyt naisten identiteettiä parisuhdeväkivallan aikana siten, että uskoon liittyvät asiat ovat osaltaan edesauttaneet parisuhdeväkivaltaa. Naisten kokemusten mukaan pahinta on ollut anteeksiantamuksen väärinkäyttö. Anteeksi pyytämisen ja anteeksiantamisen nopeasti väkivallan teon jälkeen ilman katumusta tai halua muutokseen on naisten mielestä ollut väkivallan mahdollistaja. Väkivallan tekijälle anteeksi pyytämisen ja saaminen on muuttunut kanavaksi, jolla hän on voinut unohtaa tekonsa ja samalla myös hänen omat muutosmahdollisuutensa ovat hävinneet. Naiset ovat joutuneet kerta toisensa jälkeen antamaan väkivallan tekoja anteeksi tietäen, että sama tulee toistumaan aina uudelleen.

Vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä virallinen kanta on se, että avioliitto on pyhä ja avioero on sen vuoksi mahdotonta. Tämä ajatus on ollut myös tutkimukseni naisilla, kun he ovat yrittäneet luovia vuosikausia väkivaltaisessa parisuhteessa. Myös naisten miehillä on ollut sama ajatus ja se on osaltaan edesauttanut väkivallan jatkumista. Naisten mielestä miehet ovat voineet tehdä, mitä haluavat, koska avioeron mahdollisuutta ei ole ollut.

Tutkimusten mukaan syy avun hakemiselle ja irtautumiselle väkivaltaisesta parisuhteesta ovat lapset. Myös oman tutkimukseni naisille lapset ja heidän tilanteensa perheessä sai hakemaan apua ja lopulta irtautumaan parisuhteesta. Kaikki naiset kertovat, että olisivat

todennäköisesti vieläkin väkivaltaisessa parisuhteessa, jos heillä ei olisi lapsia. Naiset pohivat irtautumisen ratkaisuaan myös lestadiolaisen yhteisön opetuksen valossa. Heille on opetettu, kuinka lapsia pitää suojella ja muun muassa abortti ja raskauden ehkäisy on kielletty tämän nojalla. Naiset katsovat tehneensä oikean ratkaisunsa suojellakseen lapsiaan väkivallalta ja sen pelolta. He ovat löytäneet ratkaisulleen tukea omasta uskostaan ja oma-kohtaisesta tulkinnastaan Raamatusta ja lestadiolaisesta opetuksesta.

Osa tutkimukseni naisista on saanut uskovaisilta apua ja tukea ero-päätöksen jälkeen, mutta kaikilla oli kokemuksia myös siitä, miten heidän ratkaisunsa tuomittiin ja heidän uskokaan epäiltiin. Uskon epäileminen on tarkoittanut samalla myös yhteisöön kuulumisen kyseenalaistamista. Naiset tunsivat, että heidän pitäisi hyväksyttää itsensä takaisin lestadiolaiseen yhteisöön ratkaisunsa jälkeen. Juoruilu naisten asioista ja pahan puhuminen on horjuttanut naisten identiteettiä ja vaikeuttanut selviytymistä väkivallasta. Naisten kokemusten pohjalta voidaan todeta, että parisuhdeväkivalta on loppunut naisten tehtyä eroratkaisun, mutta hengellinen ja yhteisöllinen väkivalta on jatkunut ratkaisun jälkeen ja sen johdosta joidenkin lestadiolaisyhteisöön kuuluvien uskovaisten taholta. Naiset ovat joutuneet kohtaamaan niin sanottua ”kaksoisväkivaltaa”.

Lestadiolais-yhteisön merkitys

Tutkimukseni naiset tunsivat olevansa tasa-arvoisia suhteessa miehiin, vaikka toisaalta he toivat esille näkökulmia, joista heijastui vahvasti miehen ylemmyys suhteessa naiseen esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Kutunivan (2007, 1) mukaan vanhoillislestadiolaiset naiset luovat osittain identiteettiään yhteisönsä kautta. Naiset vertaavat itseään suhteessa puolisoon ja lestadiolaiseen yhteisöön. He myös pohtivat omaa identiteettiään äitinä ja naisena ja vertaavat sitä miehen ja isän identiteettiin. Eräs Kutunivan tutkimuksen naisista kiisti yksilöllisen minuuden mahdollisuuden ja kertoi identiteettinsä määrittyvän ennen kaikkea yhteisön kautta.

Aineistoni perusteella naisten identiteetti määräytyy pitkälle yhteisöstä käsin. Identiteettiin kietoutuu vahvasti myös uskon näkökulma. Naiset kertovat kokemuksistaan uskosta ja uskovaisuudesta, mutta kertovat pikemminkin lestadiolaisyhteisön normeista ja käsity maailmasta. Henkilökohtaisesta uskosta tai sen muutoksista ei puhuta edes naisten kohdal-

la, jotka eivät tunnustaudu enää uskovaisiksi. He määrittelevät uskovaisuutensa yhteisöstä päin, vaikka toisaalta kertovat, että heidän oma uskonkäsityksensä ei ole muuttunut.

Eroratkaisun jälkeen tutkimukseni naiset joutuivat kokonaan uuteen elämäntilanteeseen. Normaalistikin irtautumisvaiheeseen kuuluu elämän kokoaminen ja miettiminen uudelleen. Sosiaaliset suhteet saattavat muuttua ja elämä yksin lasten kanssa tuntua vaikealta. Tutkimukseni naisilla oli samanlaisia kokemuksia. Lisäksi he olivat ihmeissään lestadiolaisyyhteisön ja sen uskovien jäsenten suhtautumisesta tilanteeseen.

Lestadiolaisyyhteisön ja sen uskovaisten jäsenten suhtautuminen naisten tilanteeseen on saanut naiset pohtimaan omaa suhdettaan yhteisöön ja uskonasioihin. Osa naisista on eronnut liikkeestä ja osa kertoo olevansa ”liikkeen laitamilla”, joka tarkoittaa heidän pohtivan yhteisöön kuulumista. Parisuhdeväkivalta ja siitä irrottautuminen on siis vaikuttanut vahvasti myös naisten uskonelämään ja heidän suhtautumiseensa lestadiolaisyyhteisöön.

Lestadiolaisyyhteisö näyttäytyy aineistoni perusteella olevan samankaltainen kuin esimerkiksi Ihosen (2001, 2003) tutkimuksissa on kuvattu. Yhteisön tuki, tavat, usko ja identiteetin muotoutuminen yhteisöstä päin näyttäisivät pitävän tutkimukseni naisia yhteisön piirissä. Toisaalta yhteisön merkitys jää kuitenkin ristiriitaiseksi eroratkaisun jälkeen koetun henkisen ja hengellisen väkivallan myötä ja se on saanut naiset miettimään suhdettaan yhteisöön.

Kokemukset virallisesta ja vertaisryhmän avusta

Kaikki tutkimukseni naiset ovat saaneet virallista apua ja tukea parisuhdeväkivallasta irtautumiseensa ja selviytymisprosessiinsa. Kaikilla oli viranomaisavusta pääasiallisesti hyviä kokemuksia. Jotkut naisista kuvasivat, kuinka viranomainen ei ollut osannut antaa heille neuvoja tilanteeseen, kun naisten uskonnollinen vakaumus oli tullut esille. Nämä kokemukset olivat aineistossa kuitenkin hyvin pienessä roolissa. Itse tulevana sosiaalityön ammattilaisena olisin kaivannut naisilta enemmänkin kriittisiä kommentteja kokemastaan avusta, jotta olisin voinut pureutua niihin ja kehittää palveluja paremmiksi. Näin ei kuitenkaan käynyt.

Tutkimukseni naiset ovat kokeneet saaneensa hyvin apua tilanteeseensa ja he ovat tälläkin hetkellä mukana muun muassa keskusteluryhmässä. Tämän valossa voidaan miettiä, että ehkä naiset eivät olisikaan mukana ryhmässä ja tutkimusaineistossani, jos heillä olisi ollut huonoja kokemuksia saamastaan avusta. Naiset itse toivoivat, että heitä kohdeltaisiin, kuten ”normaaleja” asiakkaita eri viranomaistahoissa. Kuitenkin eroamiseen liittyvät vaikeudet olisi hyvä tiedostaa ja samalla tuoda esille, mitä laki edellyttää tekemään näissä tilanteissa.

Muutama tutkimukseeni osallistuneista naisista kertoi, miten helpottavaa heille oli ollut, kun lopulta viranomainen teki ratkaisun eron välttämättömyydestä. Myös lestadiolaisessa yhteisössä tämä oli ollut helpompi hyväksyä. Eroon liittyvät ratkaisut ovat merkittäviä naiselle sekä hänen oman vakaumuksensa, että lestadiolaisen yhteisön silmissä. Ratkaisu on ollut ymmärrettävämpi, kun joku muu kuin nainen on ottanut siitä vastuun.

Viranomaisen näkökulmasta katsottuna vastuun siirto eron ratkaisusta viranomaiselle on pulmallinen. Vaikka tuntuisi helpottavalta antaa vastuu asiasta jollekin muulle, viranomainen ei voi tehdä ratkaisua parisuhdeväkivalta –tilanteessa muuten kuin lastensuojelun puuttumisella lasten tilanteeseen. Aikuisten kohdalla pakkopäätöksiä ei ole eroratkaisuihin liittyvissä tilanteissa. Viranomaiset voivat tehdä suosituksia, mutta päätökset ovat aikuisella ihmisellä itsellään.

Väkivalta parisuhteessa on vaikea asia viranomaisille. Kuinka tilanteeseen voi puuttua siten, ettei loukkaa kenenkään arvoja tai uskonnollista vakaumusta? Missä vaiheessa tilanne on pysäytettävä ja millä keinoin? Jos tilanteeseen puututaan liian voimakkaasti, voi auttamisen yritys kääntyä itseään vastaan ja parisuhdeväkivallan osapuolet hylkäävät kaikki auttamisen kanavat. Tällöin auttaminen voi muuttua vallankäytöksi viranomaisen taholta. Usein väkivallasta irtautumiseen menee vuosia ja samalla uhrin voimavarat hiipuvat ja lamaantuvat siten, että myös avun hakeminen on hankalampaa. Lopulta omaa tilannetta ei välttämättä edes tunnisteta, ennen kuin joku ulkopuolinen määrittelee tilanteen parisuhdeväkivallaksi.

Tutkimukseni naiset ovat selviytymisprosessissaan väkivallasta hyvin eri vaiheissa. Osalla eroratkaisusta on kulunut jo vuosia ja he pystyvät hahmottamaan selviytymisessään erilaisia vaiheita. Osalla naisista eroratkaisusta on kulunut vähemmän aikaa ja heillä on meneil-

lään arjen hallintaan saaminen ja asioiden läpikäyminen. Kaikille naisille yhteinen piirre on se, että he ovat saaneet apua ja tukea selviytymiseensä muun muassa keskusteluryhmästä. Keskustelut samassa elämäntilanteessa olevien kanssa ovat jakaneet heidän taakkaansa ja he suhtautuvat vaikeuksista huolimatta tulevaisuuteen toiveikkaasti. Vertaisryhmän vaikutuksesta selviytymisessä kertoo aineistona olevien ryhmäkeskustelujen selkeys ja teemojen syvälinen käsittely. Vertaisryhmätoimintaa olisi hyvä jatkossa järjestää enemmän erilaisista taustoista ja yhteisöistä tuleville.

Tutkimuksen onnistuminen ja suositukset

Tutkimukseni aineiston keruu ryhmäkeskusteluna teema- ja syväkeskustelun menetelmillä onnistui hyvin osittain ryhmän pienuuden takia. Ryhmäläiset keskustelivat teemoista syvällisesti ja itse ohjaten keskustelun kulkua tärkeiksi katsomiinsa aiheisiin. Koska ryhmänohjaaja tunsu ryhmäläiset aikaisemmasta ryhmätyöskentelystä, oli keskustelujen henki luottavainen ja avoin. Aineistosta tuli monipuolinen ja rikas. Analyysivaihe oli haastavaa, koska aineisto oli syvälinen ja halusin nostaa naisten kokemuksia mahdollisimman aidosti esille. Koen, että onnistuin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini, vaikka kokemukset virallisesta avusta ja tuesta jäivät aineistossa hieman taka-alalle.

Tutkimukseeni osallistui neljä parisuhdeväkivaltaa kokenutta lestadiolaisnaista, joten en voi yleistää tutkimustuloksiani kaikkiin parisuhdeväkivaltaa kokeneisiin lestadiolaisnaisiin. Tutkimukseni toi kuitenkin esiin sellaisia ulottuvuuksia parisuhdeväkivallasta ja siitä irtautumisesta, jotka voivat mietityttää monia parisuhdeväkivallan kanssa tekemisiin joutuneita. Lestadiolaisyhteisöissä olisi hyvä nostaa väkivalta-asiaa esille ja jakaa tietoa ilmiöstä. Asenteisiin ja suhtautumiseen voidaan vaikuttaa vain oikean tiedon kautta. Yhteisö on merkittävässä asemassa lestadiolaisten elämässä ja se voisi parhaimmillaan olla hyvä apua ja sosiaalista tukea antava taho selviytymisprosessissa parisuhdeväkivallasta. Sosiaalityölle ja viranomaisille tutkimukseni antaa uutta näkökulmaa väkivaltatyöhön. Vaaditaan erityistä sensitiivisyyttä ja ymmärrystä kohdata erilaisista uskonnollisista taustoista tulevat asiakkaat ja laajennettuna myös erilaisista etnisistä taustoista tulevat asiakkaat.

Yhteisöllisyys ja uskonnollisuus liitettynä parisuhdevaltaan ovat henkilökohtaisesti koettuja asioita, joita on vaikea siirtää yleispäteväksi kokonaisuudeksi. Yksittäiset ja pienen ryhmän kokemukset avaavat ilmiötä yhdestä näkökulmasta, mutta paljon jää vielä tutkimatta.

Ilmiön moninaisuudesta kertoo osaltaan se, että rajasin yhden ryhmäläisen kirjoituksen aineistoni analyysistä pois. Kirjoitus oli hyvä ja siinä oli monia hyviä näkökulmia. Se kuitenkin poikkesi ryhmäkeskusteluista sekä lähtökohdiltaan että ratkaisuiltaan, joten sitä oli vaikea yhdistää tähän tutkimukseen. Kirjoituksesta virisi kuitenkin kysymyksiä, joita olisi hyvä jatkossa tutkia. Avoimeksi jää esimerkiksi tilanne, jossa eroratkaisua ei tehdä, vaan parisuhdetta jatketaan väkivallasta huolimatta. Miten tässä tilanteessa voitaisiin auttaa ja onko silloin yhteisön suhtautuminen tilanteeseen erilaista? Miten miestä voitaisiin auttaa väkivaltatilanteissa ja selviytymisessä?

Lapset jäivät tässä tutkimukselle vähälle huomiolle, vaikka he joutuvat tahtomattaan elämään väkivallan ilmapiirissä. Miten lapset kokevat parisuhdeväkivallan ja miten se vaikuttaa heidän elämäänsä? Eron jälkeen myös lapset huomaavat lestadiolaisyhteisön asenteen muuttuneen ratkaisun myötä. Miten tämä vaikuttaa lapsiin ja heidän näkemykseensä uskonnosta ja yhteisöstä?

Vanhoillislestadiolaisuus näyttäytyy aineiston perusteella yhteisönä, jossa vaalitaan perinteitä ja noudatetaan normijärjestelmää. Uskovaisuus on sidoksissa yhteisöön ja oppeihin eli uskovaisuus näyttäytyy Jumalaan uskomisen lisäksi uskona yhteisöön ja sen normeihin. Lestadiolaisen yhteisön jotkut uskovaiset jäsenet hengellistävät väkivaltaan liittyvät asiat ja ratkaisut uskon asioiksi. Toisaalta lestadiolaiset ovat viime vuosina nostaneet julkisesti esille ja ottaneet kantaa muun muassa lasten hyväksikäyttö -tapauksiin. Tämä luo toiveikkuutta siihen, että myös väkivaltaan liittyvät asiat voitaisiin nostaa yhteisössä keskusteluun ja tiedostaa siihen liittyvät ongelmakohdat.

LÄHTEET

Aamenesta öylättiin. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sanasto.

http://www.evli.fi/sanasto/index.php/Hengellinen_v%C3%A4kivalta katsottu 21.10.2010

Alasuutari, Päivi (1992) Ehkäisyn kiellon synty ja umpikuja vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä. *Sosiologia* N:o 2. 106-115.

Douglas, Mary (2000) Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi. Vastapaino. Tampere.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri (2005) Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki. Julkaistu internetissä:

http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4957/2005_04_verkkojulkaisu_tapaustutkimus.pdf

Göös, Risto (2009) Aviorikos –älä himoitse lähimmäisesi aviopuolisoa. Teoksessa Hautamäki, Aimo & Hänninen, Tuomas (toim.) Kestääkö perhe? Ajankohtaista 2009. Vuosikirja. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Oulu.

Enander Viveka (2010) "A Fool to Keep Staying: "Battered Women Labeling Themselves Stupid as an Expression of Gendered Shame. *Violence Against Women* 16(1) 5–31.

Eurobarometri 2010 Naisiin kohdistuva väkivalta.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf Katsottu 22.9.2010

Foucault, Michel (1998) Seksuaalisuuden historia. Gaudeamus. Tampere.

Hanmer, Jalna (1996) *Women and Violence: Commonalities and Diversities*. Teoksessa B. Fawcett, B. Feathstone, J. Hearn & C. Toft (ed.) *Violence and Gender relations. Theories and Interventions*. London.

Heino, Harri (2002) *Mihin Suomi tänään uskoo*. WS Bookwell Oy, Juva.

Heiskanen, Markku ja Piispa, Minna (1998) *Usko, toivo ja hakkaus*. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Helsinki.

Heiskanen, Tarja (1995) *Suomalaiset selviytyjät. Tarinoita elämästä, kriiseistä ja selviytymisestä*. Tammi. Juva.

Hintsala, Meri-Anne (2007) *Mammalpalstat. Voimaantumisen vanhoillislestadiolaisten äitien internetyhteisöissä. Pro gradu –tutkielma*. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Sinikka (2000) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelu ja teoria*. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007) *Tutki ja kirjoita*. Tammi. Helsinki.

Hirvonen, Riitta (2010) Anteeksi antaminen jatkaa väkivaltaa. Rauhan Tervehdys Nro 33, 9.

Hovi, Tarja (1999) Sukupuolen esityksiä. Teoksessa Hovi, Tuija, Nenola, Aili, Sakaranaho, Tuula & Vuolle, Elina (toim.) Uskonto ja sukupuoli. Helsinki University Press. Helsinki. 12-15.

Huomo, Vilppu (2007) Lähisuhdeväkivalta ja teologia. Teoksessa Näe väkivalta. Kristinuskosta nousevia pohdintoja perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastustamiseksi. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2007:2. Julkaistu internetissä osoitteessa: <http://www.ev.l.fi/vakivallastasoventoon/materiaalit/NaeVakivalta.pdf>

Husso, Marita (1994) Parisuhdeväkivalta ja pahoinpidelty ruumis. Teoksessa Heinämaa, Sara & Näre, Sari (toim.) Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus. Helsinki.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Tampere

Huotari, Voitto (1981) Kirkkomme herätysliikkeet tänään. Kirjapaja. Pieksämäki.

Hyvärinen, Virpi (2010) Lasten oikeuksia valvottava tarkemmin. Kirkkotie 3.3.2010. 8-9.

Ihonen, Markku (2001) Esimodernista myöhäismoderniin. Esikoislestadiolaisuus kohtaa nyky maailman. Teoksessa Talonen, Jouko & Ipo Harjutsalo (toim.) Iustitia 14, Suomen teologisen instituutin aikakauskirja, Lestadiolaisuuden monet kasvot. 154-178.

Ihonen, Markku (2003) Lestadiolaisuus - valtakulttuurin torjuttu yöpuoli? Teoksessa Massa, Ilmo & Hanna Snellman (toim.) Lappi - Maa, kansat, kulttuurit. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, Helsinki.

Ihonen, Markku (1997) Uskonnolliset kielipelit: vallankäyttöä ja identiteetin vahvistamista. Teoksessa Mälkiä, Matti & Jari Stenvall (toim.) Kielen vallassa. Näkökulmia politiikan, uskonnon ja julkishallinnon kieleen. Tampere University Press, Tampere.

Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Släen, Anne (2007) Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Edita Prima Oy. Helsinki.

Keskinen, Suvi (1996) Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkerroissa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu. Naisraportteja 3/1996. Helsinki.

Keskinen, Suvi (2005) Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt.

Kinnunen, Mauri (2002) Lestadiolaisyyhteisöjen sosiaalinen rakenne. Teologinen aikakauskirja 4/2002, 328-342.

Kinnunen, Mauri (2006) Tämä vuosituhat haastaa lestadiolaisuuden. Kaleva 1.10.2006. 46.

Kirkot sanovat ”ei” naisiin kohdistuvalle väkivallalle. Toimintaohjelma kirkoilta. (2004) Luterilainen maailmanliitto. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:2. Helsinki.

Korkeela-Leppänen, Tuula (2001) Naisen ambivalenssi perheväkivaltaa sisältävässä parisuhteessa. Teoksessa Ojuri, Auli (toim.) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki. 25-51.

Kutuniva, Mervi (2003) Kaiken se kestää, kaikessa uskoo, kaikessa toivoo, kaiken se kärsii. Katkelmia lestadiolaisäitien elämästä. Teoksessa Naskali, Päivi (toim.) Tuulia. Feministisiä näkökulmia lappilaiseen sukupuolikulttuuriin. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 2003:4. Lapin Yliopistopaino, Rovaniemi.

Kutuniva, Mervi (2007) Äitiys yhdistää ja erottaa vanhoillislestadiolaisia naisia. Uskonto ja sukupuoli –kollokvio 2007. Julkaistu internetissä osoitteessa:
http://www.teologia.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=227&Itemid=16.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.

Kääriäinen, Juha (2006) Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspotliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki. 103-121.

Laine, Terhi (2005) Turvakotityön käytännöt. Asiantuntijuus ja sukupuolen merkitykset. Helsinki. Yliopistopaino.

Laine, Timo (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä.

Laitinen, Merja & Uusitalo, Tuula (2007) Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. *Janus*, 15 (4), 316-332.

Lehtipuu, Outi (2007) ”Vaimon tulee kaikessa alistua miehen tahtoon” – Perheväkivallasta, Raamatustaja sen tulkinnasta. Teoksessa Näe väkivalta. Kristinuskosta nousevia pohdintoja perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastustamiseksi. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2007:2. Julkaistu internetissä osoitteessa:
<http://www.evl.fi/vakivallastasovintoon/materiaalit/NaeVakivalta.pdf>

Lehtonen, Anja & Perttu, Sirkka (1999) Naisiin kohdistuva väkivalta. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.

Lehtonen, Heikki (1990) Yhteisö. Vastapaino. Jyväskylä.

Liljeström, Marianne (1996) Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Koivunen, Anu & Marianne Liljeström (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere. 111-138.

Lindholm, Tiina (2008) *Kaikki se kärsii? Parisuhdeväkivalta, kärsimys ja sen lievittäminen naisten ja miesten näkökulmasta*. Åbo Akademi. Turku.

Lindqvist, Raija (2009) *Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä*.

Lohi, Seppo (1997) *Pohjolan kristillisuus. Lestadiolaisuuden leviäminen Suomessa 1870-1899*. SRK ry. Oulu.

Lundgren, Eva (1998) *The Hand and Strikes and Comforts: Gender Construction and the Tension Between Body and Symbol*. Teoksessa Dobash & Dobash (toim.) *Rethinking Violence Against Women*. Thousand Oak. London.

Lundy, Marta & Grossman, Susan (2001) *Clinical Research and Practice with Battered Women: What We Need to Know*. *Trauma, Violence and Abuse. A Review Journal* 2 (2), 120-141.

Mayring, Philipp (2002) *Qualitative Content Analysis*. *Forum Social Research* 1 (2). Julkaistu internetissä:
<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>

Metsämuuronen, Jari (2001) *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. International Methelp. Helsinki.

Nenola, Aili (1990) *sukupuoli, kulttuuri ja perinne*. Teoksessa Nenola, Aili & Timonen, Senni (toim.) *Louhen sanat. Kirjoituksia kansanperinteen naisista*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Painokaari. Helsinki. 11-23.

Niemelä, Kati (2004) *Kirkolliset herätysliikkeet ja järjestöt – Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89*. Jyväskylä.

Niikko, Anneli (2003) *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuun yliopisto. Joensuu.

Nivala, Elina (2008) *Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys*. Snellman-instituutin A-sarja 24. Kuopio.

Nyqvist, Leo (2001) *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28*.

Ojuri Auli (2004) *Väkivalta naisen elämän varjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä*. *Acta Universitatis Lapponiensis* 77.

Ojuri Auli (2006) *Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen työkäytäntöjä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto ry.

Partanen, Terhi & Holma, Juha (2002) *Vaihtoehto väkivallalle. Toimijuutta kaikille perheenjäsenille*. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.) *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. PS –kustannus. Jyväskylä.

- Perttu, Sirkka (1999) Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimus ammattityöntekijöiden toiminnasta ja kehittämistarpeista 1998. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 19. Helsinki.
- Piispa, Minna, Heiskanen, Markku, Kääriäinen, Juha & Siren, Reino (2005) Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki.
- Pohjola, Anneli (2003) tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Ronkainen, Suvi (1998) Sukupuolittunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa – Tutkimuksen katveet valokeilassa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Naistutkimusraportteja 2/98. Helsinki.
- Ruokokoski, Antero (2007) ”Ei musta oo isänä siihe mihi naiset on” Nuorten monilapsisten vanhoillislestadiolaisten isien ajatuksia isyydestä ja äitiydestä. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Ruuskanen, Minna (2005) Hätävarjelu ja parisuhdeväkivalta: rikosoikeudellinen ja diskurssianalyttinen tutkimus. Suomalainen lakimiesyhdistys. Helsinki.
- Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola, Jari (2001) Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Saastamoinen, Mikko (2009) Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Gummerus. Jyväskylä.
- Salin, Eero (2010) Perheväkivalta. Teoksessa Junes, Saara & Palola, Ari-Pekka (toim.) Erilaisina mutta samanarvoisina. Ajankohtaista 2010. Vuosikirja. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Oulu.
- Seppälä, Juha (2003) Erilaisuus. Päivämies 36/2003, 13.
- Singh, Priscilla (2004) Kirkon ja yhteiskunnan uudistaminen. Teoksessa Kirkot sanovat ”ei” naisiin kohdistuvalle väkivallalle. Toimintaohjelma kirkkoille. Luterilainen maailmanliitto. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:2. Helsinki. 21-29.
- Vuola, Elina (1999) Naisruumiin paikka ja tila. Teoksessa Hovi, Tuija & Aili Nenola & Tuula Sakaranaho & Elina Vuola (toim.) Uskonto ja sukupuoli. Helsinki University Press, Helsinki.
- Tala, Yrjö (2010) Jeesus opettaa avioliitosta ja avioerosta. Päivämies Nro 35. 13.
- Talonen, Jouko (2001) Lestadiolaisuuden hajaannukset. Teoksessa Talonen, Jouko & Ilpo Harjutsalo (toim.) Lestadiolaisuuden monet kasvot. Iustitia, Suomen teologisen instituutin aikakauskirja 14. Suomen teologinen instituutti, Helsinki.

Trotter, Jennifer L. & Allen, Nicole E. (2009) The Good, The Bad and the Ugly: Domestic Violence Survivors` Experiences with Their Informal Social Networks. *Community Psychol.* 43. 221-231.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Helsinki.

Tölli, Tapani (2009) Avioliitto –yhteiskunnan tukipilari. Teoksessa Hautamäki, Aimo & Hänninen, Tuomas (toim.) *Kestääkö perhe? Ajankohtaista 2009*. Vuosikirja. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Oulu.

Vilka, Hanna (2005) *Tutki ja kehitä*. Helsinki.

www.srk.fi Katsottu 22.9.2010

LIITE 1.

Kysely ennen ryhmäkeskustelua

Ikäsi:

Lasten lukumäärä:

Parisuhteesi kesto vuosina:

Parisuhteesi tilanne tällä hetkellä:

Kokemasi väkivallan kesto:

Kokemasi väkivallan muoto (esim. fyysinen, henkinen, taloudellinen, uskonnollinen, seksuaalinen):

Mitä muuta haluat sanoa:

LIITE 2

Kysymysrunko keskusteluihin

1. Millaisia kokemuksia lestadiolaisnaisilla on perheväkivallasta selviytymisestä?

- Kuvaile/vertaile, mistä selviytymisen prosessi lähti liikkeelle?
- Mikä on ollut vaikeinta/helpointa?
- Mikä on auttanut eniten/vähiten? (Onko joku avunsaannissa yllättänyt tai onko tullut pettymyksiä?)

2. Miten lestadiolaisnaiset kokevat yhteisön ja uskonnon vaikutukset perheväkivaltakokemuksiin ja selviytymisprosessiin?

- Kuvaile yhteisön suhtautumista tilanteeseesi?
- Onko yhteisön suhtautuminen/oma suhtautumisesi muuttunut jossain vaiheessa?
- Mikä auttoi/auttaa eniten/vähiten?
- Onko uskonnollisella vakaumuksella ollut vaikutusta perheväkivaltakokemuksiin ja niiden käsittelyyn?
- Onko oma suhde uskontoon muuttunut selviytymisprosessin aikana?

3. Millaisia kokemuksia lestadiolaisnaisilla on virallisesta avusta ja tuesta?

- Mikä sai hakemaan apua? Ohjasiko joku avun piiriin?
- Hyviä/huonoja kokemuksia?
- Mikä auttoi/auttaa eniten?
- Mitä viranomaisten ja auttajatahojen olisi hyvä tietää?